

Lokalna Strategia Rozwoju dla Ziemi Strzelińskiej na lata 2023-2027

z perspektywą do roku 2029

Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania Gromnik

**DOLNY
ŚLĄSK**

Dofinansowane przez
Unię Europejską

01.06.2023 r. Strzelin

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	10
Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR:.....	15
Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	20
Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia:.....	32
Rozdział VI. Cele i wskaźniki:	37
Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru:.....	41
Rozdział VIII. Plan działania:	43
Rozdział IX. Plan finansowy LSR:	44
Rozdział X. Monitoring i ewaluacja:	45
Wykaz wykorzystanej literatury:	48
Wykaz Tabel:	48
Wykaz grafik.....	48
Załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia:	49
Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania:.....	50
Załącznik nr 3 do LSR – Budżet LSR:.....	52
Załącznik nr 4 do LSR – Plan wykorzystania budżetu LSR:.....	53

Wykaz skrótów:

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

LGD – Lokalna Grupa Działania Gromnik,

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju,

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna,

KGW – Koło Gospodyń Wiejskich

SV – Smart Village,

UMWD – Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

GOPS- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

SOK-Strzeliński Ośrodek Kultury

GOK- Gminny Ośrodek Kultury

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Lokalna Grupa Działania Gromnik (zwana dalej: LGD) jest organizacją działającą w formie stowarzyszenia „specjalnego”. LGD powstała jako partnerstwo trójsektorowe na mocy Uchwały nr 1 z dnia 28.04.2008 r. w Strzelinie.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gromnik zostało zarejestrowane w dniu 30.09.2008 r. i otrzymało **numer KRS 0000314411**.

Członkami LGD – poza osobami fizycznymi – są także osoby prawne, a nadzór nad działalnością organizacji sprawuje Marszałek Województwa Dolnośląskiego. LGD działa na terenie Powiatu Strzelińskiego (województwo dolnośląskie). Swoim zasięgiem obejmuje obszar pięciu gmin gdzie łączy potencjały sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

Głównym celem LGD jest prowadzenie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie gmin, z których pochodzą członkowie, z uwzględnieniem ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwoju turystyki, równości szans oraz popularyzacji i rozwoju produkcji wyrobów regionalnych i przedsiębiorczości. Celem stowarzyszenia jest ponadto realizowanie działań, stymulujących zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, sprawniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich oraz poprawa ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także aktywizacja oraz współpraca lokalnych środowisk (w tym opracowanie i realizacja Lokalnych Strategii Rozwoju, dalej: LSR).

Stowarzyszenie LGD Gromnik jest stowarzyszeniem założonym przez 27 przedstawicieli sektora społecznego, publicznego i gospodarczego. Zawiązanie się Lokalnej Grupy Działania Gromnik było odpowiedzią na chęć wypracowania wspólnych działań w różnych obszarach życia społecznego i gospodarczego na obszarze Gmin Powiatu Strzelińskiego. LGD Gromnik poczynając od 2009 r. sukcesywnie wcielało tzw. ideę LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, natomiast od 2015 r. funkcjonuje w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, gdzie kontynuuje przyjętą działalność.

Lokalna Grupa Działania jest wyjątkowym, bo oddolnym sposobem terytorialnego zarządzania zasobami lokalnymi, którego ramy określono początkowo w:

Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2008-2015 dla Ziemi Strzelińskiej obejmującej gminy Strzelin, Wiązów, Przeworno, Borów, Kondratowice

a następnie w:

Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 dla Ziemi Strzelińskiej z perspektywą do roku 2023

W ramach wdrażanych Strategii w latach 2009-2014 ogłoszono dla Beneficjentów **18 konkursów**, w ramach których zrealizowano 99 operacji, a procentowy udział wykorzystania budżetu finalnie wyniósł powyżej 90 %. Aktualnie będąc w trakcie realizacji LSR na lata 2014-2020(23) ogłoszonych zostało **17 konkursów**, w których zrealizowanych i/lub w trakcie realizacji jest ponad 100 operacji. Budżet obu Strategii wyniósł powyżej **10 mln złotych**.

W ramach LSR realizowane były operacje w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości, wzmocnienia aktywności społecznej i tożsamości lokalnej oraz poprawy atrakcyjności obszaru i jakości życia mieszkańców. Wsparcie ze środków LGD było kierowane do przedsiębiorców planujących założenie i prowadzących już swoją działalność gospodarczą, osób planujących zróżnicować swoją działalność w

kierunku pozarolniczym, sektora publicznego (gmin, instytucji kultury) oraz organizacji pozarządowych, społecznych.

LGD Gromnik równolegle do wdrażania LSR organizowała szereg działań adresowanych do lokalnej społeczności. Działania informacyjno-promocyjne podejmowane przez stowarzyszenie przyjmowały różnorodne formy warsztatów, szkoleń, konkursów, wydarzeń, materiałów filmowych, wydawnictw oraz wizyt studyjnych. Dotyczyły zarówno rozpowszechniania informacji na temat bieżącego okresu programowania, rozwijania zdolności podmiotów lokalnych do opracowania, wdrażania i zarządzania projektami, jak i szeroko pojętej aktywizacji.

Wspólnie z Partnerami udało się zrealizować szereg projektów współpracy. Były to projekty krajowe i międzynarodowe.

Piętnaście lat doświadczeń w procesie budowania lokalnego partnerstwa i współpracy międzysektorowej stanowi bardzo cenny zasób, który będzie wykorzystywany na każdym etapie opracowania i wdrażania niniejszej Strategii.

Wśród członków LGD znajdziemy osoby i podmioty **tworzące skład reprezentatywny dla obszaru powiatu strzelińskiego**. Członkami LGD są podmioty publiczne, przedsiębiorcy, lokalne organizacje pozarządowe i poszczególni mieszkańcy obszaru. W składzie partnerstwa są także przedstawiciele grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – tj. osoby młode (do 25 r.ż) oraz osoby powyżej 60 r.ż.

Tabela 1 Liczba członków LGD Gromnik w latach 2008-2023:

Liczba członków LGD Gromnik	2008 r.	2023 r.	zmiana w szt.	zmiana w %
Sektor publiczny	5	29	+24	+580%
Sektor gospodarczy	2	8	+6	+400%
Sektor społeczny	20	79	+59	+395%
Razem:	27	92	+65	+340%

Źródło: opracowanie własne.

W swojej działalności LGD bazuje na **siedmiu zasadach podejścia Leader**. Ważną cechą partnerstwa jest także otwartość na nowych członków i ich pomysły (**inkluzywność**). Wszystkie decyzje podejmowane są **kolegialnie, demokratycznie**, a każdy członek LGD ma wpływ na działalność całego partnerstwa. LGD stale podejmuje działania na rzecz animacji lokalnego partnerstwa – z biegiem lat ponad trzykrotnie zwiększyła się liczba członków stowarzyszenia i instytucji partnerskich. Obecnie Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gromnik liczy 92 członków. Wyraźnie wzmocniła się też współpraca i zaangażowanie poszczególnych członków we wdrażanie LSR. LGD planuje wspierać te pozytywne efekty poprzez tworzenie warunków do dalszego zacieśniania więzi między lokalnymi partnerami (np. spotkania animacyjne, wymiana doświadczeń, integracja członków LGD, wsparcie dla realizacji projektów partnerskich i operacji realizowanych w partnerstwie, działania informacyjno-promocyjne ujęte w Planie komunikacji).

Pogłębione partnerstwo przejawia się w każdym elemencie funkcjonowania LGD – od różnorodnych, przyjaznych dla odbiorców form komunikacji, przez równość w prawach i obowiązkach wszystkich

członków LGD, po szeroko zakrojone konsultacje społeczne założeń strategicznych LSR. Budowaniu relacji między członkami LGD służą m.in. spotkania, szkolenia i warsztaty, które mają zawsze wymiar integracyjny. Dodatkowo, takie spotkania stają się okazją do bieżącego przekazywania reprezentantom LGD uwag i opinii, w swobodnej, nieformalnej atmosferze. W obecnej perspektywie ich corocznym podsumowaniem jest warsztat refleksyjny, na którym omawiane są sukcesy i problemy w dotychczasowym wdrażaniu LSR. Wszelkie propozycje zgłaszane zarówno przez członków LGD, jak i mieszkańców są poddawane analizie przez Biuro i Zarząd (w przypadku procedur i kryteriów wyboru operacji – także przez Radę), a osoba zgłaszająca zawsze otrzymuje informację zwrotną na temat ostatecznej decyzji LGD i jej uzasadnienia.

Każdy członek Stowarzyszenia ma prawo wybierać, być wybieranym do władz LGD i brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach. W celu **pogłębienia faktycznego partnerstwa** członkowie mogą również zgłaszać bezpośrednio i przy wykorzystaniu dogodnych form komunikacji swoje wnioski i postulaty, które następnie są analizowane przez Biuro i Zarząd, a osoba zgłaszająca otrzymuje informację zwrotną na temat sposobu uwzględnienia uwagi lub przyczyn, które uniemożliwiły jej zastosowanie. Walne Zebranie Członków jest najwyższą władzą w Stowarzyszeniu, którego posiedzenie może zostać zwołane przez Zarząd, jak również na wniosek określonej liczby członków.

W bieżącym procesie wdrażania zakłada się również stosowanie różnych form komunikacji – formalnych, jak również w zależności od potrzeb i obszaru tych opartych na nieformalnych zasadach jak. np. tematyczne grupy na FB, spotkania integracyjne. W sytuacjach szczególnych nie wyklucza się posilkowania **zespołami tematycznymi lub tzw. „rzecznikami”** (osobami reprezentującymi interesy i oczekiwania grup istotnych z punktu widzenia LSR – np. osób młodych, seniorów).

Jedną z naczelnych zasad funkcjonowania LGD jest także poszanowanie praw podstawowych i **zasada niedyskryminacji**. W partnerstwo i działania aktywizacyjne LGD włączani są wszyscy chętni, niezależnie od wieku, płci, rasy, przekonań religijnych, czy stopnia fizycznej sprawności. Jest to szczególnie ważna zasada dla LGD - jesteśmy organizacją otwartą, nie stosującą wykluczeń, które mogłyby zostać odebrane jako dyskryminujące. Do tej pory LGD zapewniała też preferencje punktowe dla wnioskodawców z grup w niekorzystnej sytuacji/defaworyzowanych. W zależności od realizowanych przedsięwzięć były to osoby bezrobotne, osoby młode i osoby starsze. Dodatkowe preferencje uwzględniano również w zakresie usług kierowanych do osób zależnych. Dzięki temu doświadczeniu możliwe i wskazane do kontynuacji są działania z zakresu włączenia społecznego i wyrównywania szans między różnymi grupami mieszkańców obszaru LSR.

Wsparcie LSR ma także przyczyniać się do **zrównoważonego rozwoju i ochrony cennych zasobów przyrodniczych**. LGD zachęca i propaguje wśród mieszkańców wykorzystanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska naturalnego – do tej pory wykorzystywano m.in. kryterium punktowe preferujące podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i/lub działania skierowane na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu w ramach poszczególnych operacji. Tym samym LGD od lat stara się przyczynić do osiągnięcia globalnych celów klimatycznych i wdrażania idei **Europejskiego Zielonego Ładu**.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Organem wykonawczym Stowarzyszenia jest Zarząd, który składa się z Prezesa, jednego Wiceprezesa, Skarbnika i 2 innych członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków w głosowaniu jawnym.

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada Programowa - odpowiedzialna za wybór operacji do dofinansowania ze środków LSR. Rada składa się z przedstawicieli podmiotów publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych. **Skład liczy od 5 do 10 członków, którzy są zawsze dobierani w taki**

sposób, aby ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji. Wybór operacji dokonywany jest zgodnie z zasadami bezstronności.

Nadzór nad prawidłową działalnością LGD pełni Komisja Rewizyjna jako organ kontroli wewnętrznej. Dodatkowo, **nadzór** nad funkcjonowaniem LGD pełni też Marszałek Województwa Dolnośląskiego.

Kadencja Zarządu, Rady Programowej i Komisji Rewizyjnej trwa 4 lata.

W celu prawidłowej realizacji przyjętych założeń Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gromnik, opracowało zasady funkcjonowania organów Stowarzyszenia, które zapisane zostały w Statucie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik, Regulaminie Organizacyjnym Rady Programowej (OD) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik, Regulaminie Obrad Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik, Regulaminie Pracy Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik oraz Regulaminie Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik.

Tabela 2 Charakterystyka podstawowych dokumentów określających zasady funkcjonowania LGD Gromnik

Statut Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Statut jest podstawowym aktem prawnym regulującym zadania, strukturę organizacyjną i sposób działania Stowarzyszenia. W szczególności: - określa organ nadzoru – Marszałek Województwa Dolnośląskiego; - określa organ w Stowarzyszeniu tj. Walne Zebranie Członków w zakresie uchwalenia LSR, jej aktualizacji i realizacji - opisuje zasady nabywania i utraty członkostwa w Stowarzyszeniu oraz jej organach, - określa kadencyjność organów, - reguluje wszystkie kwestie nieuregulowane w innych dokumentach wewnętrznych.
Regulamin Organizacyjny Rady Programowej (Organ Decyzyjny) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. W szczególności: - określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach), - opisuje szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji - określa szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji - reguluje zasady protokołowania posiedzeń organu

Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. W szczególności: - określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC - reguluje szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD - określa zasady protokołowania posiedzeń WZC
Regulamin Pracy Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. W szczególności: - określa kompetencje Zarządu - reguluje szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń - opisuje sposób informowania członków o posiedzeniach - określa zasady protokołowania posiedzeń organu
Regulamin Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. W szczególności: - określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń - reguluje zasady prowadzenia działań kontrolnych - opisuje zasady protokołowania posiedzeń Komisji
Regulamin Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gromnik	Dokument uchwalany i zmieniany przez Zarząd Stowarzyszenia. W szczególności: - określa zasady funkcjonowania biura, - reguluje zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników , - opisuje uprawnienia Dyrektora Biura i pozostałych pracowników.

Dzięki tak określonym zasadom działania oraz wieloletniemu doświadczeniu, LGD posiada odpowiednie **mechanizmy w zakresie zarządzania**, które gwarantują zdolność do realizacji kolejnej LSR. Do tej pory LGD sprawne wydatkowało powierzone środki - w tym dodatkowe zwiększające budżet. Pozytywnie wypadły także ewaluacje zewnętrzne i kontrole stopnia wdrożenia LSR, dokonywane okresowo przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD).

Ponadto, LGD posiada doświadczenie w realizacji **projektów partnerskich**. Już w **perspektywie 2007-2013 realizowano** we współpracy i z aktywnym udziałem kilku podmiotów projekty w różnych zakresach.

Operacja pt.: **"Warto Razem Odwiedzić Turystyczne Atrakcje LGD: Lider A4, Gromnik, Ślężanie."** z sukcesem wdrożyła kompleksowe narzędzie z zakresu turystyki, promocji oraz rekreacji (stworzono portal turystyczny, opracowano i udostępniono mobilne trasy turystyczne oraz utworzono infrastrukturę w postaci wiat ulokowanych na obszarze każdego z partnerów).

W latach 2016-2022 podpisano umowy i/lub realizowano następujące projekty partnerskie:

1. Projekt współpracy pn. „**Multimedialne gry terenowe we Wrotach Regionu**”.
2. Projekt Współpracy pn. Wspólnie Rozwijamy Obszary Turystyczne Aktywnie „**WROTA NA EUROPE**” (Projekt międzynarodowy)
3. W ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich projekt pn. „**Tworzenie sieci współpracy pomiędzy Lokalnymi Grupami Działania oraz podniesienie wiedzy Lokalnych Grup Działania w zakresie PROW 2014-2020 na obszarze Dolnego Śląska**”.
4. W ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich projekt pn. „**Wsparcie tworzenia międzynarodowej sieci kontaktów Lokalnych Grup Działania z Dolnego Śląska oraz podniesienie wiedzy w zakresie funkcjonowania Programu LEADER w obszarze Unii Europejskiej**”.
5. W ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich projekt pn. „**Znaczenie współpracy w branży rolno-spożywczej w ramach krótkich łańcuchów dostaw (KŁD)**”.
6. W ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich projekt pn. „**Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w obszarze małego przetwórstwa lokalnego lub w obszarze rozwoju zielonej gospodarki, w tym tworzenie nowych miejsc pracy**”.

Przyjęta formuła, różnorodna forma założonych zadań oraz osiągnięte rezultaty potwierdzają **doświadczenie LGD** w zakresie realizacji operacji odpowiednio dla projektów promocyjnych, turystycznych, rekreacyjnych oraz infrastrukturalnych. Bogate doświadczenie w zakresie aplikowania o środki zewnętrzne mają też członkowie LGD. Gminy od lat z dużym sukcesem pozyskują środki na realizację różnorodnych projektów z różnych źródeł.

LGD skupiała się do tej pory na realizacji swoich LSR, osiągając wysokie wskaźniki wykonania poszczególnych celów i przedsięwzięć. Pracownicy Biura i członkowie LGD byli też zaangażowani w prowadzenie wielu działań aktywizacyjno-animacyjnych. Organizacje pozarządowe, zrzeszone w LGD, **pozyskiwały dodatkowe środki publiczne** na realizację projektów/operacji na rzecz społeczności lokalnych (inne niż budżet LSR), szczególnie Ochotnicze Straże Pożarne i tutejsze kluby sportowe. To one niezmiennie od lat realizowały operacje, bezpośrednio przyczyniające się do poprawy jakości życia i/lub bezpieczeństwa społeczności lokalnej.

Przykładowo, w latach 2016-2022 jednostki OSP (będące jednocześnie członkami LGD) pozyskały dofinansowanie na cztery projekty poprawiające bezpieczeństwo mieszkańców (ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu), a Klub Sportowy Młodzik z Przeworna prowadził trzy edycje projektu skierowanego do dzieci i młodzieży w zakresie bezpłatnych zajęć sportowych.

To wszystko stanowi **wartość dodaną** LGD, będącą efektem pogłębionych relacji z obszarem, w tym inspirowania do wyzwań, a także adaptowania się do możliwości regionu. Nie byłoby to możliwe, gdyby obsługę środków LSR powierzono np. administracji publicznej. Na przestrzeni kilkunastu lat działania na gruncie lokalnym widać wyraźnie zachodzące zmiany – powstają nowe organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, poprawia się oferta wspólnego spędzania czasu wolnego, wzrasta liczba projektów partnerskich (w tym międzysektorowych), znacznie poprawiła się współpraca i komunikacja pomiędzy osobami i podmiotami zrzeszonymi w LGD, rośnie aktywność przedstawicieli wszystkich sektorów (publicznego, gospodarczego i społecznego). **Kolejna LSR będzie dalej wpierać te procesy i wykorzystywać dotychczasowe pozytywne efekty.**

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Obszar działania LGD Gromnik wyznaczony jest przez granice administracyjne **powiatu strzelińskiego**. Wszystkie gminy powiatu są jednocześnie członkami Lokalnej Grupy Działania Gromnik, są to:

1. Gmina miejsko-wiejska Strzelin,
2. Gmina miejsko-wiejska Wiązów,
3. Gmina wiejska Przeworno,
4. Gmina wiejska Borów,
5. Gmina wiejska Kondratowice

Strzelin

Gmina miejsko-wiejska Strzelin: Znajduje się w południowo-zachodniej części powiatu i zajmuje powierzchnię 171 km², co daje 27,49% powierzchni powiatu. Jest to największa gmina w powiecie strzelińskim, siedziba władz powiatowych i miejskich (aktualnie w odbudowanym Ratuszu). Obszar funkcjonowania licznych klubów i stowarzyszeń. Siedziba Aquaparku, Ośrodka Wypoczynku Świątecznego (Biały Kościół) oraz pamiętnego Kina Grażyna, które funkcjonuje przy Strzelińskim Ośrodku Kultury. Historycznie – miejsce jednego z najstarszych dolnośląskich kościołów – Rotundy św. Gotarda. Obszar pokryty siecią pieszych oraz rowerowych szlaków turystycznych, w tym tzw. singletracków. Strzelińskie kamieniołomy granitu to największe wyrobisko kamienia nie tylko w Polsce, ale całej Europie.

Wiązów

Gmina miejsko-wiejska Wiązów leży we wschodniej części powiatu i zajmuje obszar 142 km², co daje 22,8% powierzchni powiatu. Jest ona drugą, co do wielkości, gminą wchodzącą w skład powiatu strzelińskiego. Miejsce licznych obiektów zabytkowych, w tym wyjątkowych kamienic, dworów i starego miasta w Wiązowie wraz z odbudowanym Ratuszem. Obszar z kompleksem stawów i ścieżek pieszo-rowerowych. Siedzibą władz Gminy jest miasto Wiązów.

Przeworno

Gmina wiejska Przeworno usytuowana jest w południowo-wschodniej części powiatu i zajmuje obszar 112 km², co daje 18% powierzchni powiatu strzelińskiego. W gminie dominuje przestrzeń rolnicza. Miejsce licznych szlaków turystycznych – głównie w okolicach Góry Gromnik. Obszar obfitujący w florę i faunę lasów. Jednocześnie miejsce występowania takich minerałów jak np. kryształ górski. Siedzibą władz Gminy jest wieś Przeworno

Borów

Gmina wiejska Borów położona jest w północnej część powiatu i obejmuje obszar 99 km² czyli 15,91% powierzchni powiatu strzelińskiego. Obszar głównie rolniczy. Miejsce licznych obiektów zabytkowych, przede wszystkim kościołów, pałaców i dworów. Miejsce przecinania się ważnych szlaków komunikacyjnych (drogowych i kolejowych). Siedzibą władz Gminy jest wieś Borów.

Kondratowice

Gmina wiejska Kondratowice leży w zachodniej części powiatu strzelińskiego, a jej wielkość to 98 km², czyli 15,76% powiatu. Miejsce zabytkowych pałaców i kościołów. Obszar w przewadze przestrzeni rolniczej. W Gminie znajduje się kamieniołom granitu (Górka Sobocka) oraz kopalnia bazaltu (Kowalskie). Siedzibą władz Gminy jest wieś Kondratowice.

Tabela 3 Powierzchnia i ludność obszaru LSR:

Gmina:	Powierzchnia [km ²]	Ludność wg. GUS na 2020 r. [os.]			Gęstość zaludnienia [os/km ²]
		Razem:	w tym miasto	w tym wieś	
Borów	99	5 115	0	5 115	51,8
Kondratowice	98	4 097	0	4 097	41,7
Przeworno	112	4 648	0	4 648	41,5
Strzelin	171	21 610	12 152	9 458	126,1
Wiązów	142	7 052	2 318	4 734	49,7
Powiat strzeliński:	622	42 522	14 470	28 052	68,4

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Obszar LSR jest **spójny przestrzennie**, administracyjnie, geograficznie i posiada wspólny rys historyczno-kulturowy.

Obejmuje obszar 622 km² i na koniec 2020 r. zamieszkiwały go 42.522 osoby. Tworzą go gminy o zbliżonej specyfice, wspólnych korzeniach i tożsamości, stojące także przed podobnymi wyzwaniami. Średnia gęstość zaludnienia wyniosła 68,4 osób/km².

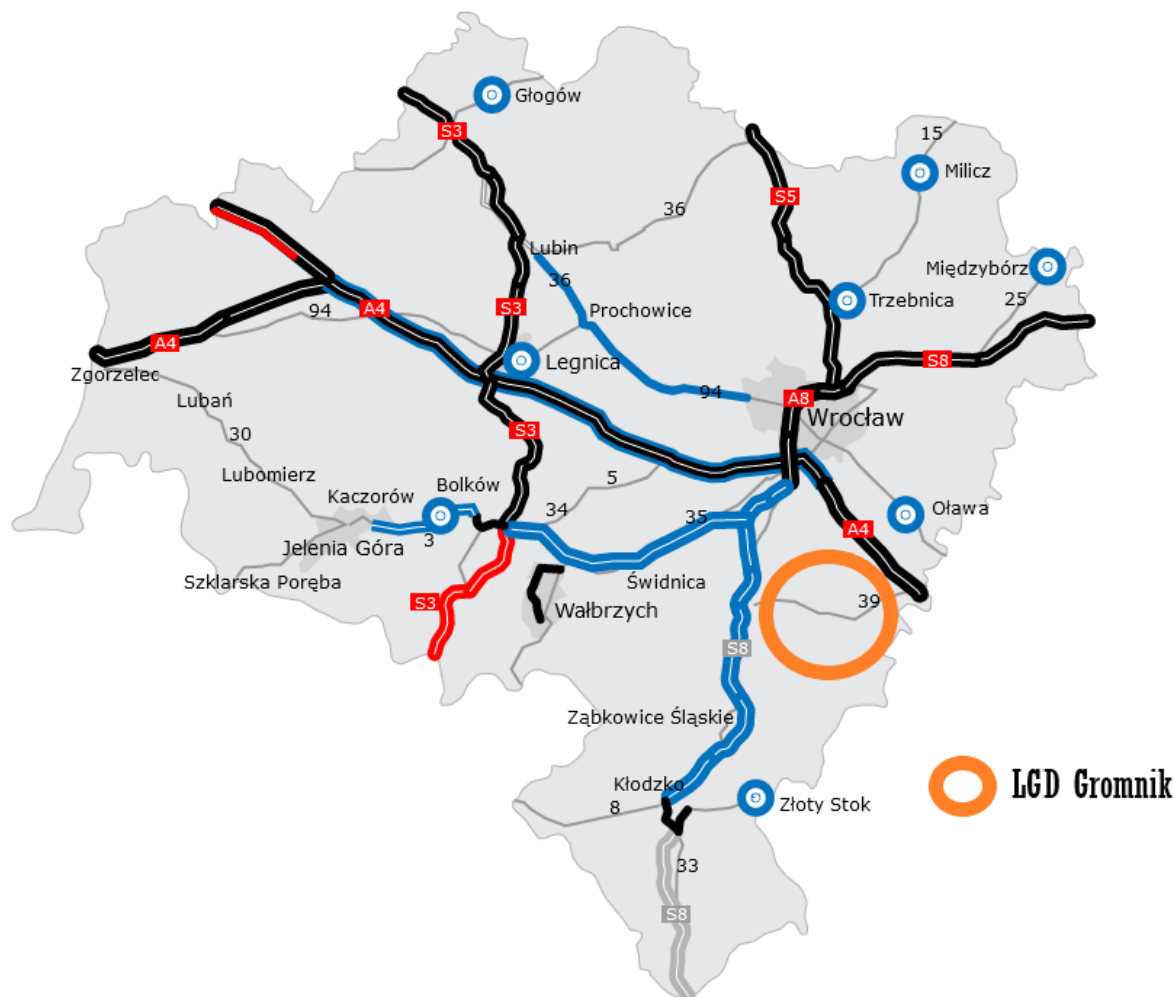
Grafika 1 Mapa obszaru LGD Gromnik:

Źródło: Wikimedia Commons.

Obszar LSR położony jest we **wschodniej części województwa** i graniczy z gminami województwa opolskiego. Od Wrocławia dzieli go zaledwie 30-50 km, ale poważnym utrudnieniem jest brak dobrych połączeń drogowych i ogromne korki tworzące się w godzinach szczytu. Najpilniejsza potrzeba obszaru, czyli **poprawa stanu dróg lokalnych, nie może jednak być finansowana ze środków LSR**. Dodatkowo, obecne plany nie zakładają budowy żadnej trasy szybkiego ruchu, biegnącej przez obszar LSR¹.

Grafika 2 Obszar LSR na tle planowanej sieci szybkich dróg:

Źródło: opracowanie własne na bazie danych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Dlatego LGD podjęła decyzję o skoncentrowaniu swojego wsparcia na kolejnych obszarach tematycznych najczęściej wskazywanych przez mieszkańców. W toku konsultacji społecznych ustaliliśmy, że dotychczasowe środki LGD trafiały w potrzeby lokalne, bo **adresowane były do szerokiego grona**

¹ Na zachód od granicy powiatu strzelińskiego ma w najbliższych latach powstać nowa droga ekspresowa S8 (odcinek Kłodzko-Wrocław), która może w przyszłości poprawić nieco skomunikowanie. Jednak w skali obszaru LSR najistotniejsze znaczenie będzie wciąż mieć droga krajowa 39 i sieć dróg lokalnych (wojewódzkich, powiatowych i gminnych).

odbiorców. Po dotacje sięgali zarówno przedsiębiorcy, gminy, jak i organizacje pozarządowe, w tym te typowo wiejskie: ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich oraz kluby sportowe.

Dzięki temu można było odpowiedzieć na różne potrzeby, różniące się nawet pomiędzy sąsiednimi miejscowościami. Ułatwiały to zdefiniowane w dotychczasowej LSR cele i przedsięwzięcia, które dopuszczały różne formy i metody podejmowania walki z problemami lokalnymi. Wnioskodawcy i grantobiorcy mogli przedstawić swój własny, autorski pomysł, który przy wsparciu finansowym LGD stawał się rzeczywistością. **Pozostawienie mieszkańcom możliwie dużej swobody** w określaniu szczegółowych projektów, które odpowiadają na najważniejsze wyzwania całego obszaru, będzie elementem kontynuowanym w nowej LSR. Służyć temu będzie doradztwo świadczone przez Biuro LGD na każdym etapie realizacji projektu.

W najbliższym okresie strategicznym LGD Gromnik planuje skupić swoje środki na walce z **trzema głównymi problemami**:

1. **Systematycznie spadającą liczbą mieszkańców,**
2. **Brakami w infrastrukturze sportowej, rekreacyjnej czy kulturalnej,** które obniżają jakość życia mieszkańców i przyspieszają decyzję o przeprowadzce,
3. **Koniecznością szerokiego włączenia społecznego mieszkańców,** w szczególności osób młodych, osób starszych lub osób z grup w niekorzystnej sytuacji.

Obszar LGD jest jednym z pięciu najmniej licznych wśród wszystkich powiatów województwa, a jego **liczba mieszkańców systematycznie spada**, nieprzerwanie od 2010 roku. Jednocześnie pogarsza się struktura wiekowa mieszkańców (**zwiększa się liczba osób starszych**). Bolączką jest też **odpływ osób młodych**, które nie widzą tu dla siebie perspektyw.

Dlatego w nowej LSR konieczne jest podjęcie spójnych, uzupełniających się działań, które przyczynią się do **ograniczenia skali odpływu mieszkańców**. W rozmowach z przedstawicielami LGD lokalni partnerzy często wskazywali, że na decyzję o przeprowadzce składa się wiele czynników: dostępność pracy i dobre zarobki, jakość edukacji dla dzieci i młodzieży, dostęp do opieki zdrowotnej czy atrakcyjność lokalnej oferty spędzania czasu wolnego (sport, rekreacja, kultura itp.). Dlatego też wsparcie LGD będzie kierowane na dwa podstawowe cele: **poprawę jakości życia mieszkańców i wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb**.

Nowa strategia odpowiada też na aktualne **wyzwania demograficzne**: środki będą kierowane przede wszystkim na operacje oddziałujące na osoby młode (do 25 r.ż) i seniorów (osoby od 60 r.ż). Osoby młode i ich decyzje życiowe określają przyszłość powiatu w perspektywie kolejnych 10-30 lat. Zaś szybko rosnąca grupa seniorów potrzebuje specjalnie dostosowanej dla siebie oferty, budynków i wyposażenia (w tym poprawy dostępności).

Od lat dużym problemem pozostaje też **bezrobocie i duży zasięg korzystania z pomocy społecznej** przez mieszkańców (znacznie wyższe od średniej wojewódzkiej). Jest to pokłosie problemów na rynku pracy. Na obszarze LGD nie ma wielkich przedsiębiorstw, czy rozległych stref inwestycyjnych, a w strukturze wyraźnie dominują mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają nie więcej niż 9 osób. **Duża skala zagrożenia wykluczeniem społecznym wśród mieszkańców** sprawia, że w opinii LGD i mieszkańców znaczne środki należy przeznaczyć na działania z zakresu włączenia społecznego (np. warsztaty, spotkania tematyczne, szkolenia, konkursy i spotkania międzypokoleniowe). Prowadzenie działań aktywizujących wymaga jednak odpowiedniego zaplecza technicznego (np. poprawy dostępności architektonicznej) tak, aby w zajęciach mogli brać udział wszyscy mieszkańcy (w tym seniorzy albo osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie).

Ogólnie **poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD jest niski** (wyraźnie mniejszy niż średnio w województwie czy kraju), a spadająca liczba mieszkańców tylko pogarsza perspektywy lokalnego biznesu. Dlatego tak istotne jest wsparcie tutejszych firm. Zgodnie z wynikami diagnozy wsparcie LGD skoncentruje się na firmach, które swoją ofertę kierują do osób młodych (do 25. r.ż.) i/lub seniorów (osoby od 60. r.ż.).

Skalę zagrożenia i kumulacji problemów w powiecie potwierdzają też ustalenia instytucji wyższego rzędu – gmina Przeworno została uznana za **zagrożoną trwałą marginalizacją** i tym samym wymagającą szczególnego wsparcia rozwojowego. Zaś **cały powiat strzeliński wypadł bardzo słabo** w ocenie rozwoju społecznego i rozwoju gospodarczego, a także oceny jakości usług publicznych na tle pozostałych obszarów województwa dolnośląskiego (zgodnie ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”).

Dlatego istotnym kierunkiem działań będzie też **poprawa atrakcyjności obszaru LSR**, którą zapewnią nakłady na nowoczesną infrastrukturę, stworzenie lub poprawę zaplecza do działań włączeniowych z mieszkańcami oraz promocję bogatych zasobów lokalnych – m.in. przyrody, kultury, historii, sportu i tradycji w zakresie aktywności oddolnej. Lepsze zaplecze i działania podkreślające wyjątkowość Ziemi Strzelińskiej, powinny wzmocnić więź mieszkańców ze swoją małą ojczyzną, zachęcając ich do pozostania na obszarze LSR. Mogą też przyczynić się do przekonania nowych osób do osiedlenia się na terenie powiatu strzelińskiego i ograniczenia niebezpiecznego trendu depopulacji.

W proces rozwoju powiatu i ograniczania skali negatywnych trendów muszą włączyć się wszyscy mieszkańcy – samorządy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i pojedynczy mieszkańcy. Mimo rozbieżnych interesów, zawsze do tej pory udawało się **znaleźć porozumienie** między nimi na forum LGD. Także środki LGD, aby przyniosły oczekiwane rezultaty, muszą wspierać każdy z sektorów – publiczny, gospodarczy i społeczny. Ostatecznie odbiorcami wszystkich tych działań są bowiem mieszkańcy Powiatu Strzelińskiego.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR:

Partycypacyjny charakter LSR należy rozumieć jako szereg działań/metod, którymi posługuje się LGD zarówno na etapie tworzenia, jak i później wdrażania LSR. Informacje o kształcie nowej perspektywy finansowej i pracach nad nową LSR były **przekazywane mieszkańcom na bieżąco od 2022 r.** Był to stały punkt posiedzeń Zarządu, ostatnich warsztatów refleksyjnych i jeden z obszarów ewaluacji zewnętrznej, przeprowadzonej w 2022 r. W miarę pojawiania się założeń PS WPR, pracownicy Biura i Zarząd LGD przekazywali nowe informacje kluczowym interesariuszom – członkom LGD, dotychczasowym wnioskodawcom i beneficjentom, ale także osobom, które dopiero nawiązywały kontakt z LGD.

W celu ułatwienia dostępu do informacji na stronie internetowej LGD umieszczone zostały wszystkie kluczowe dokumenty i wytyczne związane z nową perspektywą finansową oraz informacje o prowadzonych **konsultacjach społecznych, dyżurach strategicznych oraz działaniach uzupełniających ułatwiających osobom zainteresowanym** współtworzenie dokumentu (ankiety, fiszki projektowe). Zgodnie ze stosowaną praktyką bezpośrednia informacja o konsultacjach trafiła również do instytucji publicznych na obszarze LSR (Gmin, Ośrodków Pomocy Społecznej, Ośrodków Kultury, Bibliotek oraz Powiatowego Urzędu Pracy i Starostwa). Nieustannie zachęcano przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i mieszkańców do włączenia w działania i prace przygotowawcze. Wykorzystano różne środki komunikacji - ogłoszenia o warsztatach konsultacyjnych zamieszczone były na łamach lokalnej prasy, w mediach społecznościowych, stronie www oraz w siedzibie LGD. Wnioski i opinie mieszkańców były także gromadzone **przy okazji różnych spotkań i wydarzeń lokalnych**.

LSR została wypracowana przy aktywnym zaangażowaniu i udziale lokalnej społeczności **na każdym kluczowym etapie jej tworzenia**, począwszy od diagnozy obszaru, poprzez wyznaczenie celów, przedsięwzięć i wskaźników, planu działania, a skończywszy na planie komunikacji. Do opracowania LSR wykorzystano dane zebrane za pomocą następujących metod partycypacyjnych:

Tabela 4 Metody partycypacyjne na etapie opracowania LSR:

METODA	OPIS PARTYCYPACJI – PRACA NAD LSR
Konsultacje za pośrednictwem strony internetowej	Na potrzeby przygotowania LSR, na bieżąco przez cały okres tworzenia strategii zamieszczano informacje dotyczące LSR oraz realizowanych metod partycypacyjnych z lokalną społecznością. Zamieszczono ankietę, która mogła być wypełniana on-line. Na stronie zaproszono również mieszkańców do zgłaszania swoich pomysłów/ inicjatyw w formie fiszek projektowych oraz opiniowania dotychczasowych prac.
Spotkania konsultacyjne połączone z wywiadami zogniskowanymi (fokusami)	Na obszarze LGD Gromnik zorganizowano 5 warsztatów konsultacyjnych, po jednym w każdej z gmin członkowskich. Wśród uczestników byli przedstawiciele sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego. Na spotkaniach konsultowano diagnozę obszaru, cele i wskaźniki oraz dokonano analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru. Zgłoszono także propozycje do planu komunikacji i zasad monitoringu. Łącznie na spotkaniach przekazano kilkanaście uwag, spośród których większość została uwzględniona. Odrzucono jedynie propozycje, które były niezgodne z zakresem PS WPR. Wyniki analiz przeprowadzonych podczas spotkań zostały wykorzystane w diagnozie obszaru oraz celach i wskaźnikach.

Terenowe dyżury strategiczne	Na terenie LGD Gromnik zorganizowano również 5 tzw. dyżurów strategicznych – po jednym w każdej z gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia. Podczas dyżurów uzupełniając zaproszono do konsultacji przedstawicieli Ośrodków Pomocy Społecznej, osoby młode, seniorów, przedstawicieli JST.
Badania ankietowe	Od 10.02.2023 r. przeprowadzono badanie mieszkańców obszaru LGD. Do udziału w badaniu zaproszeni zostali wszyscy mieszkańcy, reprezentujący różne sektory i grupy interesu. Podstawowym celem badania była diagnoza i analiza postaw i opinii mieszkańców w tematach kluczowych dla prawidłowej konstrukcji nowej lokalnej strategii rozwoju. Ankiety były dystrybuowane on-line przez: stronę internetową i facebooka. W celu ułatwienia dostępu oraz zwiększenia liczby respondentów umożliwiono wypełnienie dokumentu również w formie papierowej. Zarówno przy udziale poczty tradycyjnej jak i bezpośrednio w siedzibie. Główne wnioski z badania to: 1) Zły stan sieci transportowej (dróg lokalnych), brak ścieżek rowerowych, 2) Konieczność większego nacisku na działania adresowane do młodych i seniorów, 3) Braki w infrastrukturze np. sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, przez które nie ma gdzie organizować ciekawych spotkań dla mieszkańców, 4) Ograniczona oferta kulturalna i społeczna (np. zajęcia, warsztaty, w szczególności dla najmłodszych lub najstarszych albo w formule międzypokoleniowej), 5) Niewielka atrakcyjność powiatu dla przedsiębiorców.
Zespół roboczy	Na potrzeby prac związanych z budowaniem LSR powołano Zespół roboczy składający się z członków Zarządu, pracowników Biura, przedstawicieli Rady, Komisji Rewizyjnej oraz przedstawicieli gmin członkowskich. Zespół pracował w sposób ciągły a przy szczególnie kluczowych partiach również on-line. Zespół roboczy omawiał zagadnienia związane z określeniem w strategii: charakterystyki obszaru, partycypacyjności w LSR, diagnozy obszaru, celów i wskaźników, sposobu wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru, planu działania, planu komunikacji oraz monitoringu i ewaluacji.
Wywiady indywidualne	Wywiady prowadzone przez pracowników Biura i członków Zarządu z mieszkańcami i reprezentantami lokalnych instytucji, firm i organizacji, wykonywane były przy okazji innych zadań. Temat oczekiwań odnośnie nowej LSR oraz obszarów, na których powinna się ona koncentrować, był wielokrotnie poruszany w indywidualnych rozmowach przedstawicieli LGD i mieszkańców. Dzięki takim wywiadam udało się pogłębić rozeznanie co do potrzeb osób młodych i seniorów oraz zapotrzebowania na interwencje na obszarze LSR.
Akcja informacyjna - ogłoszenia	Na cele działań związanych z budowaniem „nowej” LSR, LGD przekazała do wybranych instytucji publicznych gmin, starostwa i GOPS, SOK, GOK, Urząd Pracy – ogłoszenia o spotkaniach konsultacyjnych z prośbą o udostępnienie.
Fiszki projektowe	W celu poznania oczekiwań i potrzeb potencjalnych Beneficjentów od dnia 10.02.2023 r. poproszono mieszkańców o przedstawienie swoich pomysłów w skonkretyzowanej formie tzw. fiszek projektowych. Pozwoliły one na lepsze zrozumienie potrzeb lokalnych oraz dostosowanie celów, budżetu i wskaźników LSR do możliwości finansowych i alokacji środków.

Konsultacje z JST	W celu lepszego zdiagnozowania obszaru i jego potrzeb rozwojowych odbyły się konsultacje z przedstawicielami JST (Wójtowie, Burmistrzowie oraz osoby wydelegowane z Instytucji). Podczas spotkań konsultowano przyjęte założenia oraz zmieniające się Wytyczne w zakresie ich realizacji.
Punkt konsultacyjny w Biurze LGD	Przez cały okres przygotowywania strategii mieszkańcy obszaru LGD mieli możliwość pozyskania informacji bądź zgłoszenia uwag do kształtu przyszłej Lokalnej Strategii Rozwoju.
Publiczne wezwanie do zgłaszania opinii i uwag (konsultacje społeczne)	Każdy zainteresowany mieszkaniec, reprezentant organizacji czy instytucji miał możliwość zapoznania się z kluczowymi zakresami projektu LSR, a następnie przekazania zwrotnych opinii i uwag. Możliwość wglądu do analizy została również zapewniona w Biurze LGD Gromnik. Uwagi można było przygotować na specjalnie w tym celu przygotowanym formularzu.

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie zorganizowano **14 spotkań** poświęconych wyłącznie nowej LSR. Zebrano **56 ankiet** i **21 fiszek** projektowych.

W proces tworzenia LSR włączyły się podmioty publiczne (gminy, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej), przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe (w tym OSP, KGW, kluby i zespoły sportowe) i sami mieszkańcy. Dzięki temu udało nam się zebrać **opinie reprezentatywne dla całej społeczności**, stanowiące kompromis pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców a możliwościami nowej LSR.

Wszystkie wykorzystane metody konsultacji ze społecznością lokalną na każdym etapie tworzenia LSR były **adekwatne** do potrzeb społeczności i wynikały z wieloletniego doświadczenia LGD w komunikowaniu się z mieszkańcami. Materiał był prezentowany możliwie zrozumiale i w sposób przystępny, co pozwoliło mieszkańcom przekazać dużo informacji zwrotnych.

Wszystkie uwagi i propozycje zgromadzone w procesie konsultacji społecznych zostały przeanalizowane przez zespół roboczy. Możliwość wprowadzenia zmiany była oceniana pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami i wytycznymi dla LSR oraz spójności wewnętrznej LSR. Odmowa wprowadzenia korekty wynikała najczęściej z faktu istnienia odpowiedniego zapisu w prezentowanych projektach, niezgodności z zasadami programowymi albo brakiem wystarczających środków w budżecie LSR.

Kluczowe wnioski z konsultacji społecznych, wykorzystane w procesie tworzenia LSR:

1. Skoncentrowanie wsparcia na dwóch tematach: poprawy jakości życia mieszkańców (w szczególności osób młodych i seniorów) i poprawy atrakcyjności obszaru LSR (dla mieszkańców, przedsiębiorców, czy lokalnych liderów).

2. Tylko łączne działania w tych dwóch dziedzinach, oddziałujące równocześnie na sektor publiczny, gospodarczy i społeczny mogą przeciwdziałać wieloletniemu wyludnieniu się.
3. Nowym wyzwaniem demograficznym jest starzenie się społeczeństwa – LGD powinna uzupełnić lokalną ofertę dedykowaną seniorom.
4. Kluczowym zasobem obszaru pozostają jednak osoby młode (do 25 roku życia), trzeba poprawić dedykowaną im ofertę, aby chcieli tu zostać i założyć swoje rodziny.
5. Proces wdrażania LSR powinien się koncentrować na potrzebach tutejszych mieszkańców, a nie np. jednodniowych turystów, którzy nie wnoszą wiele do lokalnej społeczności.

Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w tworzenie LSR pozwala oczekiwać, że również na etapie jej wdrażania aktywność społeczności lokalnej będzie duża. LGD zamierza **podtrzymywać zainteresowanie mieszkańców** systematycznie informując o każdym etapie wdrażania LSR, biorąc pod uwagę poszczególne grupy docelowe:

Tabela 5 Metody partycypacyjne na etapie wdrażania LSR:

METODA	OPIS PARTYCYPACJI – WDRAŻANIE LSR
Strona internetowa	Utrzymanie i aktualizowanie strony internetowej oraz profilu na portalu społecznościowym. Poza zamieszczaniem postów i artykułów z aktualnymi informacjami zakłada się stosowanie innowacyjnych metod dotarcia do odbiorców, np. konkursy z nagrodami, które poprzez formę pomogą nam przekazać informacje dotyczące działania LGD i wdrażania LSR. Są to metody szczególnie preferowane przez ludzi młodych, jednakże wśród seniorów, członków OSP, KGW, sołtysów, czy członków rad sołeckich także są powszechnie stosowane.
Baza danych teleadresowych	Zakłada się wykorzystanie zgromadzonych oraz pozyskanych danych teleadresowych: członków LGD, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, sołtysów i rad sołeckich, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji istotnych w zakresie potencjalnych Beneficjentów w tym szczególnie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. To do nich bezpośrednio będą docierały aktualne informacje wysyłane przez pracowników biura LGD. Ten kanał komunikacji jest szczególnie preferowany przez pracowników JST, przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych, sołtysów i członków rad sołeckich, członków rad gmin.
Spotkania informacyjne i konsultacyjne	Spotkania będą odbywały się przede wszystkim przed ogłoszeniem lub w trakcie trwania naborów wniosków, mając na celu przybliżenie mieszkańcom zasad udzielania wsparcia. Na spotkanie każdorazowo zostaną zaproszeni przedstawiciele różnych sektorów i grup interesu. Taka forma komunikacji jest preferowana szczególnie przez seniorów, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz osób w trudnej sytuacji społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych. Nie wyklucza się stosowania różnych form konsultacji również on-line – w zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz grupy odbiorców. Do seniorów (osób po 60 roku życia) chcemy dotrzeć również poprzez kontakt z przedstawicielami uniwersytetów trzeciego wieku i innych stowarzyszeń skupiających seniorów (np. ustalając dogodną formę komunikacji i współpracy). Do ludzi młodych (do 25 roku życia) dotrzemy również w sposób bezpośredni dzięki współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami zrzeszającymi osoby młode.

Stoiska informacyjne na lokalnych i/lub regionalnych wydarzeniach	Punkty informacyjne stanowią bardzo efektywny sposób przekazywania informacji, ponieważ w jednym czasie, w jednym miejscu gromadzi się duża liczba mieszkańców obszaru, reprezentująca różne sektory i grupy interesu. W miarę możliwości wydatkowania środków w ramach Zarządzania LSR, LGD zorganizuje i/lub weźmie udział w wydarzeniu dla społeczności lokalnej, zgodne z zdefiniowanymi potrzebami i grupami docelowymi. Taka forma komunikowania jest szczególnie preferowana przez organizacje pozarządowe np. KGW, OSP, kluby sportowe, które mogą prezentować swoją działalność na tego typu wydarzeniach. Wydarzenia i/lub informacja o nich będą mogły być rozpowszechniane przy udziale różnych środków komunikacji.
Badanie poziomu satysfakcji (ankiety)	Mieszkańcy obszaru w trakcie bieżącej działalności, w tym podczas spotkań informacyjnych, doradczych, konsultacyjnych, wydarzeń lokalnych i wszelkich innych działań organizowanych przez LGD, mogą zostać poproszeni o wypełnienie ankiety na potrzeby monitoringu i ewaluacji (i innych). Będzie to narzędzie, dzięki któremu uzyskamy informacje o prawidłowości działań LGD i ewentualnych obszarach, które wymagają poprawy.
Tematyczne oraz praktyczne warsztaty i szkolenia	Osoby zainteresowane działaniem w partnerstwie z LGD oraz chcące skorzystać ze wsparcia LGD będą mogły na warsztatach/szkoleniach podzielić się swoją wiedzą, doświadczeniem, celami, zadaniami oraz zasobami. LGD natomiast będzie miało możliwość wykorzystać informacje od uczestników w celu bardziej efektywnego sposobu komunikowania założeń i wdrażania LSR.
Informacje w lokalnych mediach	W celu rozpowszechniania informacji na temat LSR w tym działalności LGD, organizowanych konkursach i/lub stanie realizacji LSR zakłada się wykorzystywanie dostępnych kanałów medialnych w tym prasowych.

Źródło: opracowanie własne.

Szczegółowy opis planowanych działań zawiera Plan komunikacji. W przypadku **braku skuteczności powyższych metod** będą stosowane inne, które będą mogły pomóc w realizacji Planu komunikacji **np. płatne artykuły w lokalnej prasie, punkty informacyjne (terenowe dyżury)**

Bardzo ważną rolę w realizacji LSR będą odgrywać partnerzy, którymi głównie będą organizacje pozarządowe oraz gminy. Współpraca i partnerskie relacje między poszczególnymi członkami LGD są kluczowe dla osiągnięcia celów LSR.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Obszar LSR – powiat strzeliński – położony jest w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego. Kluczowym ośrodkiem w skali obszaru jest miasto Strzelin (siedziba władz powiatowych), w którym mieszka 12 tys. osób, czyli 29% całej ludności obszaru LSR. Powiat składa się z 5 gmin, spośród których 2 mają status gmin miejsko-wiejskich, a 3 – wiejskich.

Niestety obszar ten wyróżnia się niekorzystnie na tle regionu i Polski. Dręczą go problemy demograficzne, gospodarcze i społeczne, a ich kumulacja jest tak duża, że **gmina Przeworno została wskazana jako zagrożone trwałą marginalizacją**. Pozostałe gminy powiatu zostały nisko ocenione w zakresie rozwoju społecznego, gospodarczego i ogólnej jakości usług publicznych w „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”

Kluczowym problemem obszaru jest infrastruktura drogowa – zarówno utrudniony dostęp do dróg szybkiego ruchu (w pobliżu obszaru LSR zlokalizowane są dwa węzły „Brzezimierz” i „Wrocław Wschód” na autostradzie A4), jak i zły stan dróg lokalnych. Powoduje to ograniczenie jednej z podstawowych przewag obszaru LSR – bliskości Wrocławia. Brak dobrego dojazdu uniemożliwia rozwinięcie funkcji osiedleńczych nawet w gminach położonych najbliżej aglomeracji. W głębi obszaru LSR sieć połączeń komunikacyjnych jest jeszcze bardziej ograniczona, a osoby nie posiadające samochodu muszą dostosować się do rozkładów publicznych przewoźników albo prosić o pomoc w transporcie sąsiadów czy rodzinę.

Sprawia to, że mieszkańcy nie mogą korzystać z dowolnej oferty (edukacyjnej, społecznej czy gospodarczej), a jedynie takiej, do której mogą dojść albo dojechać (np. położonej przy linii autobusowej lub kolejowej). Trzeba więc rozwijać zakres usług i produktów, które mieszkańcy mogą nabyć **jak najbliżej swojego miejsca zamieszkania**, bez konieczności męczących dojazdów. W opinii mieszkańców przede wszystkim wsparcia wymagają firmy nastawione na osoby młode i starsze (bo to te dwie grupy są najmniej mobilne). Na obszarze LSR brakuje ciekawej oferty animacyjnej, edukacyjnej czy sportowej oferowanej przez biznes (zajmują się tym podmioty publiczne i społeczne). W niewielkim stopniu mieszkańcy mogą korzystać ze specjalistycznej opieki zdrowotnej (brakuje nawet prywatnych gabinetów). Dostępność usług wellness&beauty albo gastronomicznych też jest znacznie gorsza niż w okolicach Wrocławia.

Tabela 6 Ludność powiatu strzelińskiego w latach 2016-2021.

Ludność powiatu strzelińskiego [osoby]	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	44 052	44 006	43 773	43 570	42 522	42 239
w wieku przedprodukcyjnym	7 674	7 665	7 600	7 569	7 652	7 603
w wieku produkcyjnym	27 652	27 362	26 948	26 498	25 239	24 902
w wieku poprodukcyjnym	8 726	8 979	9 225	9 503	9 631	9 734
razem wiek nieprodukcyjny [osoby]	16 400	16 644	16 825	17 072	17 283	17 337
udział osób w wieku nieprodukcyjnym w ludności ogółem [%]	37,23	37,82	38,44	39,18	40,64	41,05

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na obszarze LSR na koniec 2020 r. mieszkały 42.522 osoby. Niestety, liczba osób mieszkających na tym obszarze zmniejsza się nieprzerwanie od 2010 r., kiedy to wynosiła prawie 45 tys. osób. Wynika to zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego, jak i ujemnego salda migracji. **Wieloletni trend depopulacji** jest szczególnie groźny i świadczy o poważnych strukturalnych problemach obszaru LSR.

Depopulacja prowadzi do **zmniejszania się potencjału demograficznego, ale także gospodarczego i ograniczenia wpływów budżetowych lokalnych samorządów**. Utrudnia to znacznie prowadzenie jakiegokolwiek polityki rozwojowej.

Z punktu widzenia średnioterminowej perspektywy planowania LSR, kluczowym zjawiskiem na jakie można próbować wpłynąć jest **migracja**. Odpowiednie działania poprawiające warunki życia lokalnych społeczności mogą być widoczne w statystykach migracyjnych już w ciągu kilku lat. Niestety obszar LSR tracił mieszkańców w wyniku migracji w niemal wszystkich analizowanych latach.

Tabela 7 Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2016-2021.

Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	0,04	0,04	0,09	0,16	0,12	0,09
woj. dolnośląskie	0,97	0,96	1,28	1,67	1,32	1,23
powiat strzeliński	-1,36	0,18	-1,96	-1,26	-2,03	-0,97

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Jest to **wyraźny wyjątek na tle województwa dolnośląskiego**, które jako cały region zyskuje nowych mieszkańców w wyniku przeprowadzek z innych obszarów. Korzystne położenie w pobliżu Wrocławia nie jest najwidoczniej wystarczające, aby przyciągnąć na teren powiatu strzelińskiego nowych mieszkańców.

Kluczową potrzebą obszaru LSR, na której LGD planuje skoncentrować swoje wsparcie w kolejnym okresie strategicznym, jest zapewnienie niezbędnych środków finansowych, które pozwolą na **poprawę jakości życia mieszkańców** i wyrównanie jej w stosunku do obszarów sąsiednich. Działanie to będzie prowadzone dwutorowo: jako wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz działania w zakresie włączenia społecznego mieszkańców. Pozwoli to choć częściowo zniwelować niekorzystne efekty problemów społeczno-gospodarczych wywołanych przez wydarzenia ostatnich lat: pandemię, zerwane łańcuchy dostaw i przymusowe przestoje w różnych sektorach gospodarki, inflację, kryzys energetyczny.

Wraz z ubytkiem mieszkańców pogarsza się też ich struktura demograficzna. Obszar LSR dotknięty jest problemem **starzenia się społeczeństwa** – z każdym rokiem rośnie procentowy udział seniorów, a osób młodych – maleje.

Na obszarze można zidentyfikować różne **organizacje i instytucje zrzeszające seniorów** i/lub posiadające w swojej ofercie propozycje dedykowane osobom starszym np.:

- Uniwersytet III Wiek (Strzelin)
- Fundacja Atena (Wiązów)
- Stowarzyszenie „Złota Jesień” (Kondratowice)
- Zespół Folklorystyczny „Złotokłose” (Kondratowice)
- Zespół Folklorystyczny Ślężanki
- Koła łowieckie
- Koła Gospodyń Wiejskich (na obszarze każdej z gmin)

- Lokalne Ośrodki Kultury (na obszarze każdej z gmin) i/lub Lokalne Biblioteki (na obszarze każdej z gmin).

Dotychczasowa oferta na obszarze koncentruje się na różnych formach aktywizacji i integracji seniorów. W zależności od rodzaju podmiotu są to spotkania: poetyckie, sportowe, wokalne, taneczne, kulinarne, rękodzielnicze.

W ramach dotychczasowych operacji realizowanych przez LGD Gromnik szczególnym zainteresowaniem cieszyły się np.

- wizyty studyjne,
- zajęcia taneczne z elementami tradycyjnych tańców regionalnych z Dolnego Śląska,
- tomiki poetyckie i teledyski (Piosenka optymistyczna),
- warsztaty florystyczne, zielarskie, krawieckie, fizjoterapeutyczne i dietetyczne,
- warsztaty pracy z gliną, z makramy, malarskie,
- turnieje Kule boule, zajęcia rozwojowe.

W opinii lokalnych środowisk seniorskich wciąż pożądane są wyjazdy studyjne, spotkania o charakterze międzypokoleniowym, warsztaty, szkolenia i wydarzenia w zakresie zarówno zanikającej edukacji w obszarze tradycji i dziedzictwa, szeroko pojętego zdrowia i rekreacji, jak również włączenia w nowoczesne sfery takie jak cyfrową przestrzeń.

Poza działaniami na rzecz rosnącej liczbowo grupy seniorów, LGD chciałaby **w sposób szczególny skupić się też na osobach młodych** (do 25 roku życia), które stanowią krytyczny zasób obszaru LSR. Jeśli osoby planujące założyć rodzinę, a później ich dzieci, uznają powiat strzeliński za wart zamieszkania i związania z nim swojej przyszłości, to możliwe byłoby ograniczenie problemu depopulacji i złagodzenie jej dotychczasowych negatywnych efektów. Inwestycje w osoby młode, dedykowaną im ofertę spędzania czasu wolnego – to jeden z najważniejszych priorytetów w opinii mieszkańców.

Na obszarze można zidentyfikować różne organizacje i instytucje **zrzeszające osoby młode** i/lub posiadające w swojej ofercie propozycje dedykowane osobom młodym np.:

- Strzeliński Uniwersytet Dziecięcy
- Związek Harcerstwa Polskiego
- Kluby sportowe (piłkarskie, karate, tenis stołowy, judo, boks)
- Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze
- Chóry dziecięce
- młodzieżowe grupy teatralne
- sekcje młodzieżowe
- Młodzieżowe Rady Gminy
- Lokalne Ośrodki Kultury i/lub Lokalne Biblioteki (na obszarze każdej z gmin).

Dotychczasowa oferta na obszarze koncentruje się na **różnych formach aktywizacji i integracji** osób młodych. W zależności od rodzaju podmiotu są to zajęcia: taneczne, sekcje sportowe, muzyczne, szachowe, rekreacyjne (wycieczki PTTK).

W ramach dotychczasowych operacji realizowanych przez LGD Gromnik szczególnym zainteresowaniem wśród osób młodych cieszyły się np.

- warsztaty edukacyjne (Różnorodność kulturowa i społeczna)
- warsztaty pracy z gliną, malarskie (w tym na szkłe)
- turnieje Kule boule,
- infrastruktura edukacyjna (tablice)
- szkolenia przeciwpożarowe.

Ze zgromadzonych opinii mieszkańców wynika, że wciąż pożądane są różne formy spędzania wolnego czasu w tym rekreacyjne i kulturalne, warsztaty i spotkania tematyczne czy wydarzenia integracyjne w tym międzypokoleniowe.

Dzieci i młodzież szkolna korzystają z lokalnego systemu opieki i edukacji, starsza młodzież i studenci – muszą często wyjechać poza teren powiatu w celu kontynuacji edukacji. **Ofertę spędzania czasu wolnego wśród najmłodszej grupy mieszkańców** zapewniają m.in. lokalne kluby sportowe, Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze i Ochotnicze Straże Pożarne, kółka zainteresowań/hobbystyczne, domy kultury i biblioteki, a także szkoły i świetlice wiejskie w ramach zajęć pozalekcyjnych. Podstawowym problemem, który łączy te wszystkie podmioty jest brak wystarczających środków na modernizację i doposażenie w nowoczesne sprzęty (np. ICT).

Nakłady na uatrakcyjnienie zajęć dla dzieci i osób młodych pozwolą także **ponownie zachęcić tą grupę do wspólnych aktywności**, które nie mogły się odbywać w pandemii (wydarzenia, zawody, konkursy, przeglądy, rajdy, obozy itp.).

Proces konsultacji społecznych LSR unaoczniał jak **wielkie braki i potrzeby występują w przypadku infrastruktury publicznej**: zaplecza technicznego instytucji kultury, świetlic, boisk czy miejsc plenerowych (skwery, stawy, parkingi leśne, wiaty i altany, sceny). Mieszkańcy najczęściej zgłaszali konieczność rozwoju infrastruktury wspierającą i/lub niezbędnej do różnych form rekreacji i służącej aktywizacji.

Także dotychczasowe doświadczenia LGD pokazują, że LSR jest często jedynym prawdopodobnym źródłem finansowania niewielkich inicjatyw obejmujących np. montaż urządzeń rekreacyjnych w tym stołów do gier lub miejsc do wspólnej integracji (grill, palenisko). Mieszkańcy i małe, wiejskie organizacje pozarządowe często nie mają szans w przypadku innych popularnych źródeł dotacyjnych, w szczególności w przypadku konkursów zezwalających na zakupy albo inwestycje budowlane. Gdyby nie środki LGD (w ramach dotychczasowych LSR) zapewne nie udało się stworzyć lub odnowić łącznie ponad pięćdziesiąt budynków i obiektów na terenie powiatu, które od lat służą lokalnej społeczności.

Atrakcyjne zaplecze do aktywności dla najmłodszych i najstarszych mieszkańców to konieczność wielomilionowych inwestycji. Tymczasem **powiat strzeliński w niewielkim stopniu nadgania dystans do reszty kraju**. W ostatnich latach relatywnie nie zmienił się chociażby wskaźnik dochodów podatkowych gmin powiatu strzelińskiego (wskaźnik G, publikowany przez Ministerstwo Finansów), który najlepiej (choć z opóźnieniem) pokazuje zasobność lokalnych społeczności. Średnio wskaźnik G obszaru LGD wynosił 78% średniej krajowej w latach 2020-2023.

Tabela 8 Wskaźnik G dla poszczególnych gmin obszaru LSR na lata 2020-2023.

Gmina:	2020	2021	2022	2023
Borów	1 465,30	1 701,77	1 660,32	1 680,06
Kondratowice	1 639,52	1 751,92	1 750,76	1 865,35
Przeworno	1 066,82	1 218,74	1 239,17	1 364,21
Strzelin	2 103,39	2 215,49	2 317,85	2 382,23
Wiązów	1 321,52	1 408,47	1 443,02	1 524,86
Średnia arytmetyczna LGD:	1 519,31	1 659,28	1 682,22	1 763,34
Średnia dla kraju (Gg):	1 956,15	2 098,22	2 122,33	2 246,66

Źródło danych: Ministerstwo Finansów (za pośrednictwem domeny gov.pl).

Dochody podatkowe gmin określają nie tylko wysokość środków dostępnych na działalność i inwestycje sektora samorządowego. Pośrednio pokazują one także jaka jest sytuacja gospodarcza całego obszaru, w tym wyniki finansowe lokalnych przedsiębiorców. Widać wyraźnie, że **sytuacja powiatu strzelińskiego jest także w tym przypadku niekorzystna**.

W dużym uproszczeniu można przyjąć, że aby na obszarze LSR sytuacja zrównała się ze średnią dla kraju, do lokalnych instytucji, podmiotów i firm trzeba by skierować środki o 1/3 większe niż do tej pory. Bez wyraźnego impulsu rozwojowego **całemu powiatowi grozi dalsza marginalizacja** demograficzna, społeczna i gospodarcza.

Dlatego też LGD zamierza skierować większość dostępnych środków w ramach PS WPR na **wyrównywanie szans rozwojowych powiatu poprzez wzmocnienie atrakcyjności tego regionu**. Pomoc ze środków LGD będzie kierowana do podmiotów publicznych i niepublicznych, które chcą inwestować w infrastrukturę służącą mieszkańcom lub ich włączeniu społecznemu.

Dostępność (choćby architektoniczna) także **nie jest silną stroną terenu LGD**. Na koniec 2021 r. udogodnienia w zakresie dostępności miała tylko część lokalnych instytucji kultury i budynków publicznych. Jest to jeden z wielu braków, które sprzyjają zagrożeniu wykluczeniem społecznym pewnych grup.

W pracach nad nową LSR mieszkańcy zwracali uwagę na szczególnie trudną sytuację **osób z niepełnosprawnościami**. Zakłada się, że stanowią one ok. 12% populacji Polski, ale nikt nie prowadzi nawet kompleksowych statystyk. Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, rodziny muszą mierzyć się nie tylko z trudnościami w dostępie do opieki zdrowotnej (dojazdami, kosztami prywatnych wizyt itp.), ale także ograniczonymi możliwościami brania udziału w lokalnym życiu społecznym. Brakuje miejsc dostosowanych do ich potrzeb (podjazdy, toalety, ułatwienia komunikacyjne itp. w świetlicach, klubach i miejscach spotkań) oraz wydarzeń, które integrowałyby środowiska osób z niepełnosprawnościami i pozostałych mieszkańców. Dlatego też to osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny zostały uznane za **grupę osób w niekorzystnej sytuacji** na obszarze LSR.

Z punktu widzenia mieszkańców kluczowa jest także **dostępność cyfrowa**, czyli dostęp do szybkiego i niezawodnego Internetu (dla osób osiedlających się może to być jedno z najważniejszych kryteriów). W tym zakresie gminy z obszaru zostały objęte projektami dotyczącymi powszechnego dostępu do szybkiego Internetu i/lub wyeliminowania terytorialnych różnic, możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach (Polska Cyfrowa).

Skala zagrożenia wykluczeniem społecznym w powiecie strzelińskim jest wysoka, świadczą o tym wszystkie podstawowe wskaźniki. **Stopa bezrobocia od lat jest dwukrotnie wyższa niż w Polsce** i ponad dwukrotnie wyższa niż w województwie dolnośląskim.

Tabela 9 Stopa bezrobocia w latach 2016-2022.

Stopa bezrobocia [%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	8,2	6,6	5,8	5,2	6,3	5,8	5,2
woj. dolnośląskie	7,2	5,7	5,2	4,6	5,6	4,9	4,5
powiat strzeliński	12,3	11,0	10,5	9,7	11,2	11,8	10,9

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Skalę problemu co prawda udało się nieco ograniczyć w ostatnich latach, ale na koniec 2021 r. **powiat strzeliński wciąż był szóstym o najwyższym poziomie bezrobocia w całym województwie**. Na koniec 2022 r. w rejestrze bezrobotnych figurowało 1.395 osób. Wśród nich najliczniejsze grupy tworzą:

- Osoby długotrwale bezrobotne (827 osób),
- Osoby po 50. roku życia (399 osób),
- Osoby bez kwalifikacji (349 osób).

Poza trudnościami ze znalezieniem pracy na lokalnym rynku, mieszkańcy muszą się też mierzyć z problemem małej atrakcyjności ofert i niskimi płacami. Na przestrzeni lat 2016-2021 **przeciętne wynagrodzenie w relacji do średniej krajowej wzrosło**, ale na koniec 2021 r. wynosiło wciąż 94,5% wartości ogólnopolskiej (i o 10 p.p. mniej niż średnia wojewódzka).

Tabela 10 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w latach 2016-2021.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
woj. dolnośląskie	102,2	102,8	102,2	102,7	103,1	104,0
powiat strzeliński	86,8	90,2	91,0	92,1	93,5	94,5

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wysokie bezrobocie i niskie wynagrodzenia wśród pracujących powodują m.in., że **duży odsetek mieszkańców obszaru LSR korzysta z systemu pomocy społecznej**. Na koniec 2021 r. z zasiłków korzystało 4,5% mieszkańców powiatu, to znacznie więcej niż wyniosła średnia dla województwa (2,7%) i Polski (3,7%). W latach 2016-2021 zasięg korzystania z pomocy społecznej uległ co prawda wyraźnemu zmniejszeniu (z 6,7 do 4,5%), ale nadal świadczy o ponadprzeciętnym zagrożeniu wykluczeniem społecznym mieszkańców obszaru LSR.

Tabela 11 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2016-2021.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej [%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	6,5	5,7	5,1	4,6	4,2	3,7
woj. dolnośląskie	4,7	4,1	3,7	3,3	3,0	2,7
powiat strzeliński	6,7	6,5	5,8	5,3	4,9	4,5

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zestawiając liczbę osób pobierających zasiłki z ogólną liczbą osób w wieku odpowiednio: przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym okazuje się, że **dzieci i młodzież są ponad dwukrotnie bardziej zagrożone, niż osoby starsze** (które często postrzegane są jako szczególnie narażone na biedę przez niskie emerytury i renty). Co więcej, akurat w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, zasiłki na terenie powiatu pobiera zaledwie 2,9% osób, co jest wynikiem najbardziej zbliżonym do średniej spośród wszystkich analizowanych grup.

Tabela 12 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg. grup wieku w latach 2016-2021.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg. grup wieku [%]	Wiek:					
	przedprodukcyjny		produkcyjny		poprodukcyjny	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Polska	12,2	6,1	5,8	3,4	3,2	2,7
woj. dolnośląskie	8,4	3,9	4,3	2,5	2,8	2,3
powiat strzeliński	12,6	7,2	6,0	4,3	3,5	2,9

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zagrożenie biedą wśród najmłodszych jest duże na całym obszarze LSR. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2016-2021 utrzymywał się wysoko ponad średnią wojewódzką. Mimo sporych sukcesów w latach ubiegłych w ograniczaniu skali tego problemu, na koniec 2021 r. zasiłkiem rodzinnym było objęte 18,6% wszystkich dzieci z obszaru LSR.

Tabela 13 Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2016-2021.

Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku						
[%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021
woj. dolnośląskie	22,1	22,4	23,1	21,1	16,8	14,0
powiat strzeliński	29,9	29,8	29,2	26,5	21,3	18,6

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na obszarze LSR działają podmioty w **sferze włączenia społecznego** – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzelinie, miejskie/gminne ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Ośrodek Wsparcia, Środowiskowy Dom Samopomocy w Strzelinie, ZAZ, instytucje kultury, NGO tematyczne (m.in. Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Caritas, Polski Związek Niewidomych, Klub Abstynenta).

Dużym problemem lokalnym, zgłaszanym w konsultacjach z mieszkańcami, jest jednak **brak atrakcyjnych miejsc, przestrzeni, w których można organizować aktywności włączające mieszkańców**, w szczególności osoby młode i osoby starsze. Dzieci i młodzież często wolą spędzać swój czas w świecie wirtualnym, a bez atrakcyjnego zaplecza i wyposażenia lokalnych miejsc aktywności i spotkań, ciężko jest ich namówić na wyjście z domu. Podobnie z seniorami – ich skuteczna aktywizacja wymaga zaoferowania często czegoś nowego, czego brakowało w dotychczasowych projektach pomocowych oraz zapewnienia otoczenia, w którym osoby starsze czują się komfortowo. Dlatego część środków budżetu LSR zostanie przeznaczona na tworzenie i doposażenie miejsc, w których odbywać się będą aktywności dla mieszkańców, sprzyjających włączeniu społecznemu, które będą nowym sposobem na większe zaangażowanie osób ze środowisk zagrożonych.

Szansą na poprawę sytuacji bytowej mieszkańców byłoby wsparcie dla tworzenia nowych lokalnych firm oraz rozwoju już istniejących przedsiębiorstw. Na terenie powiatu strzelińskiego **poziom rozwoju przedsiębiorczości jest niski i wyraźnie odstaje od średniej krajowej czy wojewódzkiej**. Na każde

10 tysięcy mieszkańców działały tu w 2021 r. 1023 podmioty wpisane do rejestru REGON (w Polsce średnio 1276, w województwie dolnośląskim – 1418), a wśród nich 732 osoby prowadziły własną działalność gospodarczą (średnia dla kraju: 909, dla województwa: 936).

Tabela 14 Podmioty w rejestrze REGON na terenie powiatu strzelińskiego w latach 2016-2022.

Podmioty w rejestrze REGON na terenie powiatu strzelińskiego	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	866	876	902	941	994	1 023	-
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	64	74	77	85	69	65	67
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	64	60	54	45	39	42	47
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	605	612	640	669	708	732	-
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	37	38	36	36	38	39	-
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem [%]	69,8	69,8	71,0	71,0	71,2	71,5	71,0
udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON [%]	95,2	95,3	95,5	95,9	96,2	96,3	96,5

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalna gospodarka w większości **opiera się na mikroprzedsiębiorstwach i działalnościach, które angażują samych właścicieli**. W ostatnich latach wręcz wzrósł odsetek firm prowadzonych przez osoby fizyczne, a także udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze zatrudnienia.

Dane w tabeli wskazują też na **rosnące znaczenie lokalnego sektora pozarządowego**. Dzięki wieloletniej pracy z zakresie aktywizacji mieszkańców i całych społeczności, wyraźnie wzrosła liczba NGO funkcjonujących na terenie powiatu. Szczególnie istotna jest działalność tradycyjnych organizacji wiejskich – zrzeszeń i klubów sportowych, ochotniczych straży pożarnych (OSP) i kół gospodyń wiejskich (KGW). Rosnące zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne i działalność społeczną, wraz z bogatym doświadczeniem LGD w budowaniu międzysektorowych partnerstw, będą kluczowymi potencjałami w procesie wdrażania LSR.

LGD Gromnik w poprzednich latach przygotowało dla lokalnych NGO szeroką ofertę naborów i/lub działań dedykowanych w ramach bieżącego funkcjonowania LGD. W ramach wdrażania LSR zdecydowano się na realizację **projektów grantowych** zarówno w zakresie szeroko pojętej integracji, aktywizacji lokalnych środowisk, dziedzictwa lokalnego i infrastruktury. Zrealizowano kilkadziesiąt operacji gdzie głównym beneficjentem były organizacje pozarządowe. Tematyka była różnorodna – adekwatna do często odmiennych potrzeb, a proces doradztwa dostosowany do beneficjenta (indywidualny, grupowy, stacjonarny oraz on-line).

Uzupełniając organizowano **szkolenia** w zakresie m.in.: funkcjonowania i tworzenia organizacji pozarządowych, ochrony danych, budowania marki regionu, questingu oraz szkolenia aktywizujące dla lokalnych liderów w przedmiocie technik i metod budowania integracji i współpracy w społeczności.

Poza samoorganizacją mieszkańców LGD planuje też promować **lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne**. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim: zabytki, atrakcje, miejsca istotne lokalnie, wydarzenia oraz lokalne produkty i usługi.

Powiat strzeliński, z racji wielowiekowej działalności człowieka, **obfituje w zabytki architektury**. Najczęściej są to wiejskie kościoły, dworki, pałace i folwarki.

Jest to więc obszar historycznie wielokulturowy, na którym stykają się różnorodne tradycje i zwyczaje.

Tabela 15 Obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie poszczególnych gmin powiatu strzelińskiego

GINA	Najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego
BORÓW	Zespoły pałacowe w Borku Strzelińskim (XIX w.), Mańczycach (XVII w.), Boreczku (XIX w.), Brzezicy (XIX w.) i Borowie (XIX w.). Parki dworskie: Opatowice (XIX w.) Kościoły w Borowie (XV w.), Borku (XIII i XVIII w.) , Ludowie Śląskim (XVIw.) i Zielenicach (XVI w.).
KONDRATOWICE	Zespoły pałacowe: w Kondratowicach (XVII i późn. w.), Komorowicach (XX w.), Lipowej (XVI w.) i Żelowicach (XVII w.), Jezierzyc Małe (XVIII-XX w.), Zespoły dworskie: Białobrzezie (XVIII-XIX w.), Prusy (XVII-XVII w.), Zarzyca (XVII w.) Kościoły w: Żelowicach (XIX w. wraz z epitafiami z XIV w. i późn.), Zarzycy (od XV w.), Prusach (od XIII w.) i Księginicach (od XIV w.), zespół dawnej cukrowni w Kondratowicach (XIX w.), spichlerz w Prusach)XVIII w.)
PRZEWORNO	Zespoły pałacowe/zamkowe/dworskie: Jagielnica (XX w.), Jagielno (XVII w.), Konary (XVIII w.), Konary-Stanica (XIX w.), Przeworno (XVI w.), Samborowice (XIX w.), Strużyna (XVII w.) Kościoły: Cierpice (XIV w.), Dobroszów (XVIII w.), Jegłowa (XIX w.), Siemistawice (XVIII w.) Parki/ogrody dworskie: Cierpice (XVII w.), Ruiny rotundy na Gromniku
STRZELIN	Zabytki Strzelina: Ratusz, mury obronne, Rotunda św. Gotarda (XII w.), Dom Książąt Brzeskich (XVII w.), kościół Podwyższenia Krzyża (XV w.), kościół Braci Czeskich (XV w.), , kościoły w Białym Kościele, Nowolesiu, Żeleźniku, Brożcu , Nieszkowicach, pałace w Żeleźniku, Gębczycach, Dobrogoszczy, Ludowie Polskim,

WIAZÓW	Centrum Wiązowa z Rynkiem i Ratuszem (XVII w.), Kościoły w Wiązowie (XV w.), Jutrzynie (od XIII w.), Jaworowie (XVI w.), Kucharzowicach (od XIV w.), Starym Wiązowie) , pałace w Łojowicach, Wyszonowicach (XVII w.), Krajnie
---------------	---

Źródło: opracowanie własne

Stowarzyszenie LGD Gromnik od początku funkcjonowania stara się szczególną opieką otaczać **lokalnych producentów i twórców**.

Potencjał lokalnych produktów i usług oraz walory obszaru determinować będą działania z zakresu aktywizacji i promocji, tak aby dotychczas wypracowane podstawy przełożyły się na nowe kierunki działania i inicjatywy mieszkańców oraz organizacji.

W toku konsultacji społecznych powyższa diagnoza została uzupełniona o treści, które obrazują specyfikę obszaru i wskazują jego główne problemy (w tym grupy w niekorzystnej sytuacji). To one wyznaczają kierunki naszych interwencji. Odnosząc się do problemu migracji, demografii i komunikacji, wskazane obszary działań odpowiadają nie tylko potrzebom, ale są adekwatne do zakresu wsparcia jaki został przewidziany i poziomu alokacji jaki mamy przyjęty.

Zestawienie uwag i opinii mieszkańców odnośnie potrzeb i potencjałów obszaru LSR:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Korzystne położenie względem Wrocławia jako rynku pracy i zbytu • atrakcyjne turystycznie środowisko przyrodnicze (krajobraz, klimat, flora, fauna, rzeźba terenu, kamieniołomy, wzgórza Strzelińsko-Niemczańskie) • bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe • walory rekreacyjne • Położenie geograficzne (blisko Niemiec, Czech) • Położenie w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (drogowych i kolejowych) • Oddziaływanie aglomeracji wrocławskiej (zasoby ludzkie, uczelnie, miejsca pracy) • Istniejąca sieć świetlic wiejskich • Rozwijająca się działalność instytucji kultury • Istniejąca sieć placów zabaw • Liczne zabytki (zamki, ruiny, kościoły, pozostałości parkowe al.) • Potencjał do rozwoju produktu lokalnego • Zainteresowanie społeczności lokalnej imprezami plenerowymi • Otwartość seniorów na aktywne starzenie się • Organizacje społeczne z potencjałem rozwoju • Dostępność kolejowa (transport osobowy) • Zasoby naturalne (granit, kaolin)	• słabo wykorzystane możliwości rozwojowe wsi • słabo rozbudowana infrastruktura turystyczna hamująca rozwój turystyki, rekreacji i wypoczynku • brak infrastruktury wzbogacającej i wspomagającej turystykę i rekreację, zwiększającej jej atrakcyjność • niewykorzystane walory lokalne • niska aktywność gospodarcza • mała świadomość społeczności lokalnej z korzyści płynących z edukacji • Brak urozmaiconej oferty zagospodarowania czasu wolnego, zwłaszcza poza ośrodkami miejskimi • Niewystarczająca ilość nowych miejsc pracy • Zły stan dróg, chodników i mostów • Niewystarczająca ilość zbiorowych połączeń komunikacyjnych wewnątrz powiatu • Niezadowalający stan infrastruktury kulturalnej i społecznej • Niewystarczające zaplecze obiektów publicznych (świetlic, boisk) • Niewykorzystana infrastruktura świetlic wiejskich • Brak profesjonalnych animatorów w świetlicach wiejskich • Brak zaangażowania mieszkańców w organizowane wydarzenia • Osłabienie więzi międzysąsiedzkich i międzypokoleniowych • Starzejące się społeczeństwo • Niewystarczająca oferta aktywizacji seniorów • Niski poziom aktywności społecznej ludzi młodych i os. z niepełnosprawnościami • Niewystarczająca oferta aktywizacji młodzieży • Niski poziom zrzeszania się w Kołach, sekcjach, klubach • Brak zintegrowanej (spójnej) promocji obszaru/powiatu • Emigracja ludności w wieku produkcyjnym

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrost zainteresowanie mieszkańców Wrocławia i sąsiednich miast zamieszkaniem na obszarze • Większa dostępność środków na rozwój społeczeństwa informacyjnego • aktywnie działające organizacje społeczne • zapotrzebowanie na usługi turystyczno-rekreacyjne • promocja gospodarcza i turystyczna gminy (rajdy, zloty, zawody sportowe); • napływ turystów • zwiększenie standardu usług turystycznych • wykorzystanie i promocja walorów oraz zasobów obszaru • wzrost znaczenia aktywnych form turystyki współpraca z partnerami krajowymi i zagranicznymi • stworzenie oferty kulturalnej na terenach wiejskich • Rozwój budownictwa mieszkaniowego • Dostępność środków zewnętrznych wspierających rozwój organizacji pozarządowych • Wzrost zainteresowania lokalnymi produktami i kulturą • Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz turystycznej • Rosnąca popularność aktywnych form spędzania wolnego czasu i wzrost popytu na usługi temu towarzyszące • Promocja krótkich jednodniowych/ weekendowych wyjazdów rekreacyjnych • Rozwój sieci szlaków rowerowych • Wykorzystanie potencjału lokalnych walorów krajobrazowych, historycznych, kulturowych	• Starzenie się wsi • Emigracja młodzieży ze wsi do dużych miast • Malejące zainteresowanie społeczeństwa sprawami regionu, słabnący patriotyzm lokalny • Nieprawidłowa eksploatacja zasobów naturalnych • Zwiększenie zanieczyszczenia środowiska • Niedostateczna promocja i informacja turystyczna • Wzrost natężenia ruchu, ciężki transport i narastające obciążenie dróg • braki w infrastrukturze technicznej • Brak powszechnej świadomości znaczenia kapitału społecznego dla rozwoju • Wzrost skali wykluczenia społecznego

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia:

Lokalna Strategia Rozwoju to **spójny zestaw operacji** mających na celu zaspokojenie lokalnych potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju.

Podstawowym dokumentem programowym, z którego wynika LSR jest **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** w zakresie COOP(77) – Współpraca, obszar interwencji: I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – wskaźnik realizowany: O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych.

Cele wskazane w LSR są komplementarne i spójne również z **innymi dokumentami planistycznymi** dla obszaru objętego LSR. Zostały wypracowane w wyniku pozyskania informacji od mieszkańców, diagnozy obszaru oraz analizy najważniejszych potrzeb w lokalnej społeczności i dostępnych danych. Planowane przedsięwzięcia są adresowane do możliwie szerokiej grupy mieszkańców obszaru, reprezentujących różne sektory i grupy interesów (przedsiębiorców, osób planujących podjąć działalność gospodarczą, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów i innych). Poniżej przedstawiono synergię i zbieżności w zakresie celów i/lub wskaźników wykazanych w strategiach, których obszar wdrażania obejmuje również część lub cały obszar LGD.

Zakres tematyczny, realizowany w celu 1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR jest spójny i komplementarny z następującymi dokumentami strategicznymi:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:

Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją Cel: 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego; Cel: 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030:

Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa, Kierunek interwencji: III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2030:

Cel: 3.2 Wzrost społecznej integracji, przedsięwzięcie: 3.2.2 Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym; Cel: 1.2 Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki, przedsięwzięcie: 1.2.2 Wspieranie przedsiębiorczości, rozwój usług otoczenia biznesu oraz rozwój sieci powiązań gospodarczych, w tym inicjatyw klastrowych

Strategia Innego Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego na lata 2021-2027²:

Priorytet (P1) Subregion Wrocławski – atrakcyjne miejsce do życia i prowadzenia działalności gospodarczej, Działanie (D.1.3) Wspieranie przedsiębiorczości w Subregionie Wrocławskim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Strzelińskim na lata 2021-2026:

Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków służących zaspokajaniu potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, cel operacyjny 1: Poprawa funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych oraz wzrost ich jakości życia,

Strategia Rozwoju Gminy Wiązów na lata 2023-2030²:

Cel strategiczny 2: Bezpieczna i przedsiębiorcza gmina, cel operacyjny 2.3.Przedsiębiorczy i aktywni mieszkańcy, Cel strategiczny 3: Odpowiednie warunki do życia,

Strategia Rozwoju Gminy Kondratowice na lata 2023-2030³:

² Dokument planowany jest do przyjęcia w 2023 r.

Cel operacyjny: 3.3. Przeciwdziałanie problemom społecznym i wykluczeniu społecznemu; Cel operacyjny: 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości;

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2022 - 2026 – Gmina Strzelin:

2. CEL STRATEGICZNY- Przeciwdziałanie ubóstwu i bezrobociu; 4. CEL STRATEGICZNY- Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych, 4.1 Likwidacja barier architektonicznych i społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wiązów na lata 2021-2027:

Cel strategiczny 1.: Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, cel operacyjny: 1. Zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej; 2. Wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy.,

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Przeworno na lata 2018-2023:

CEL STRATEGICZNY 2.: Wspieranie rodzin, podnoszenie poziomu i jakości ich funkcjonowania, dbałość o rozwój dzieci i młodzieży, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, cel operacyjny 3. Dbłość o rozwój dzieci i młodzieży; CEL STRATEGICZNY 3.: Wspieranie osób starszych oraz niepełnosprawnych, cel operacyjny 2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kondratowice na lata 2021-2029:

Cel strategiczny nr 2 Rozwijanie lokalnej polityki społecznej wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami w oparciu o potrzeby mieszkańców, cel operacyjny nr 2 Zwiększenie integracji społecznej i aktywności społeczno-kulturalnej seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym.

Zakres tematyczny, realizowany w celu 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb jest spójny i komplementarny z następującymi dokumentami strategicznymi:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:

Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją; Cel: 2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030

Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska, Kierunek interwencji: II.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2030:

Cel: 2.2 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych,

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Strzelińskim na lata 2021 2026:

Cel strategiczny 1 Sprawny i efektywny system wspierania rodziny, cel operacyjny nr 2: Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży zgodnie z ich potrzebami oraz integracja rodzin

Strategia Inne Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego na lata 2021-2027:

Priorytet (P1) Subregion Wrocławski – atrakcyjne miejsce do życia i prowadzenia działalności gospodarczej, Działanie (DF.1.4) Rozwój infrastruktury i usług z zakresu turystyki i kultury

Strategia Rozwoju Gminy Wiązów na lata 2023-2030:

Cel strategiczny 1: Przyjazna przestrzeń Gminy Wiązów, cel operacyjny 1.1 Funkcjonalna przestrzeń, Cel strategiczny 2: Bezpieczna i przedsiębiorcza gmina, cel operacyjny 2.3.Przedsiębiorczy i aktywni mieszkańcy, Cel strategiczny 3: Odpowiednie warunki do życia, cel operacyjny 3.2. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo

Strategia Rozwoju Gminy Kondratowice na lata 2023-2030:

Cel operacyjny: 2.2. Rozwój oferty turystycznej opartej na lokalnych walorach przyrodniczo-kulturowych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wiązów na lata 2021-2027:

Cel strategiczny 2.: Stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego, cel operacyjny: 1. Tworzenie w gminie nowych miejsc pracy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Przeworno na lata 2018-2023:

CEL STRATEGICZNY 2.: Wspieranie rodzin, podnoszenie poziomu i jakości ich funkcjonowania, dbałość o rozwój dzieci i młodzieży, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, cel operacyjny 4. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kondratowice na lata 2021-2029:

Cel operacyjny nr 2 Kreowanie warunków pełnego rozwoju społecznego dla dzieci i młodzieży zgodnie z ich potrzebami, Cel strategiczny nr 1 Zapewnienie rodzinom kompleksowego wsparcia

Powyższa analiza wskazuje na fakt, iż LSR ściśle łączy się ze wskazanymi dokumentami planistycznymi, ponieważ określone cele LSR mają swoje odzwierciedlenie we wskazanych strategiach. Komplementarność wskazanych dokumentów została wykazana poprzez wzajemne się uzupełnianie w zakresie zdiagnozowanych potrzeb i określonych celów, a co za tym idzie wskaźników. Ponadto, należy szczególną uwagę zwrócić na fakt synergii, która zachodzi pomiędzy wskazanymi dokumentami planistycznymi z LSR w zakresie spójnych problemów, grup docelowych, celów i planowanych projektów powoduje, że będą to działania skuteczniejsze niż pojedyncze inicjatywy. Tutaj ogromną rolę odgrywa partnerstwo zarówno wewnątrz LGD jak i poza, w ramach różnych sektorów i grup interesów.

Chcąc jak najefektywniej wdrożyć LSR, LGD będzie szukało **możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania** wszystkich wykazanych celów i przedsięwzięć LSR poprzez aplikowanie o środki z innych źródeł unijnych (m.in. ze środków przeznaczonych na działania określone w SZOP FEDS 2021-2027) i krajowych (m.in. konkursy na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego, województwa i ministerstw właściwych) w celu realizacji przedsięwzięć określonych w LSR oraz celów statutowych.

Podsumowując, komplementarność, spójność i synergia strategii opracowanych dla tożsamego terenu, które zawierają tożsame kierunki działań są jednym z fundamentów podejścia oddolnego LEADER. Dialog społeczny osób odpowiedzialnych za wdrażanie strategii jest podstawą do partnerskiego realizowania założeń wszystkich dokumentów planistycznych wskazanych powyżej.

Ponadto, dzięki podejściu LEADER nastąpi wsparcie niektórych grup beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia, będzie możliwa realizacja projektów wychodzących poza granice administracyjne gmin i co ważne – zachowana zostanie zasada braku dominacji sektora publicznego. Stosowane różnych metod wdrażania LSR pozwala na zróżnicowane podejście w odniesieniu do różnorodnej tematyki ogłaszanych naborów wniosków tj. zastosowanie formuły grantowej znacznie upraszcza wdrażanie pomysłów lokalnych organizacji, liderów i innych podmiotów zarówno na etapie przyznawania pomocy jak i rozliczania ograniczając je do biura, Rady i Zarządu LGD. Realizacja projektów w partnerstwie pozwala na objęcie wsparciem szerszej grupy odbiorców, a formuła konkursowa gwarantuje prawidłową realizację większych operacji.

Opracowana Strategia LGD Gromnik jest dokumentem spójnym wewnątrznie zarówno pod względem celów, przedsięwzięć, jak i zaplanowanych zadań, które służą ich realizacji. Tak przyjęty zakres i sposób wdrażania jest **komplementarny** tj.- **zarówno przyjęte działania, jak również ich Beneficjenci (z różnych sektorów - gospodarczego, publicznego oraz społecznego) są względem siebie uzupełniający.**

W zakresie celu 1 – określono różne formy wsparcia i beneficjentów. Wszystkie zaplanowane działania zarówno te kierowane do sektora gospodarczego, publicznego (JST) czy społecznego (organizacje z obszaru) **wpisują się w określoną przestrzeń interwencyjną zdefiniowaną jako Poprawa jakości**

życia mieszkańców na obszarze LSR. Bazą dla tej interwencji są ludzie (w tym osoby młode i seniorzy). To do nich kierowane będą działania, wydarzenia oraz usługi.

W zakresie celu 2 – określono różne formy wsparcia i beneficjentów. Wszystkie zaplanowane działania, zarówno te kierowane do sektora publicznego (JST) czy społecznego (organizacje z obszaru), **wpisują się w określoną przestrzeń interwencyjną zdefiniowaną jako Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb.** Działania infrastrukturalne, operacje oparte na wyposażeniu czy operacje promujące lokalne zasoby **budują bazę dla późniejszych inicjatyw społecznych i gospodarczych kierowanych do mieszkańców obszaru LSR.** Wiele wydarzeń odbywa się z wykorzystaniem lokalnej infrastruktury w postaci np. wiat czy zagospodarowanych/rozwinętych przestrzeni rekreacyjnych. Większa atrakcyjność powiatu strzelińskiego ma wpływ na migracje i może ograniczyć negatywny trend depopulacji.

Główne cele strategiczne oddziałują na siebie w bardzo wysokim stopniu. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR jest komplementarne w stosunku do poprawy jakości życia mieszkańców i odwrotnie. Pozytywne efekty osiągane w obu celach będą się wzajemnie uzupełniać i wzmacniać (synergia). W działaniach LGD nastąpi też zintegrowanie lokalnych partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych wokół dwóch największych wyzwań rozwojowych.

Przyjęty model wdrażania LSR w postaci różnorodnych celów, przedsięwzięć, trybów realizacji oraz beneficjentów daje podstawy do wystąpienia **efektu synergii.** Zakłada się, że tak przyjęta różnorodność zakresowa i podmiotowa jednocześnie skoncentrowana na wybranych obszarach interwencji daje podstawy do wystąpienia **łącnego efektu interwencji lepszego niż każde z działań realizowane z osobna.** Podstawą do tego będzie unikalna wiedza, doświadczenia i umiejętności różnych Beneficjentów wykorzystywane przy wdrażaniu założonych operacji.

Mieszkańcy obszaru LSR zgłosili w konsultacjach społecznych następujące elementy, wykorzystane przy opracowaniu rozdziału 5. LSR:

- Konieczność wsparcia różnych sektorów i integrowania ich działań, aby osiągnąć zakładane efekty,
- Koncentracja wsparcia na najpilniejszych wyzwaniach ze względu na niewielkie środki w budżecie LSR,
- Finansowanie w pierwszej kolejności zadań, które nie mogą być wspierane z innych środków krajowych, regionalnych i unijnych (komplementarność zakresów wsparcia).

Jednym z założeń LSR jest kompleksowa realizacja przedsięwzięć, której podstawą jest integracja sektorów, partnerów, zasobów oraz branż działalności gospodarczej.

We wdrażanie LSR włączone będą podmioty: gospodarcze, publiczne i społeczne. Wszystkie podmioty realizując różne zadania integrować się będą w zakresie wyszczególnionych celów ogólnych, których podstawą są:

- działania zwiększające włączenie społeczne mieszkańców
- partnerstwo podmiotów
- rozwój biznesu w preferowanych obszarach
- działania oparte o lokalne zasoby obszaru

Konstrukcja przedsięwzięć jest nieprzypadkowa. Wynika ze zdiagnozowanych problemów. Tylko interwencja w takim układzie ma potencjał faktycznej integracji. Skupia działania i podmioty w obrębie konkretnych celów co determinuje działania oparte na integracji. Preferencje punktowe mają za zadanie odpowiednio torować wsparcie w zaplanowanych obszarach interwencji.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki:

W oparciu o analizę potrzeb i potencjałów obszaru LGD oraz wnioski z konsultacji społecznych sformułowano trzy kluczowe potrzeby, na których zostanie skoncentrowane wsparcie ze środków LSR:

- 1. Przeciwdziałanie wyludnianiu się powiatu** – mimo korzystnego położenia blisko Wrocławia i dużych walorów krajobrazowo-środowiskowych systematycznie zmniejsza się liczba mieszkańców powiatu strzelińskiego. Grozi to jego postępującą marginalizacją i zanikiem funkcji. Oznacza to też, że trzeba spróbować nowych metod pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego (np. koncepcje SV), które nie były do tej pory szeroko stosowane.
- 2. Poprawa stanu infrastruktury i zaplecza technicznego do aktywizacji i włączenia społecznego mieszkańców** – w lokalnych liderach, organizacjach i instytucjach drzemie ogromny potencjał do podejmowania działań na rzecz włączenia społecznego. Brakuje im z jednej strony odpowiedniego zaplecza technicznego, z drugiej zaś – dostępu do środków finansowych, które pozwolą pokryć choć część niezbędnych kosztów/nakładów.
- 3. Szerokie włączenie społeczne mieszkańców** - w szczególności osób młodych i osób starszych. Obecnie wśród mieszkańców wyraźnie widać spadek aktywności społecznej, wywołany pandemią. Dlatego tak ważne jest ponowne włączenie obywateli w działania na rzecz swoich wspólnot lokalnych. Silne więzi sąsiedzkie to także jeden ze sposobów na ograniczenie skali depopulacji powiatu strzelińskiego.

W odpowiedzi na te potrzeby sformułowano dwa cele LSR, które mają zostać osiągnięte w najbliższych latach. Do każdego celu przypisano przedsięwzięcia, które wskazują, jakie typy operacji będą wspierane z budżetu LSR.

Cele LSR	Przedsięwzięcia	Budżet PS WPR w EUR	Forma
1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR	1.1 Włączenie społeczne mieszkańców	250 000,00	Projekt grantowy, grant na opracowanie SV, operacja własna, projekt realizowany w partnerstwie z partnerami spoza obszaru LSR, animacja
	1.2 Rozwój przedsiębiorczości	350 000,00	Konkurs, animacja
2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb	2.1 Nowoczesna infrastruktura	600 000,00	Konkurs, animacja
	2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	200 000,00	Konkurs, projekt grantowy, animacja

	2.3 Promocja zasobów lokalnych	100.000,00	Projekt grantowy, operacja własna, animacja
--	---------------------------------------	------------	---

Cel 1. Poprawa jakości życia na obszarze LSR

Dlaczego to wspieramy?

Największym problemem obszaru LSR jest depopulacja (spadek liczby mieszkańców). W konsultacjach społecznych mieszkańcy wyrazili opinię, że żeby ograniczyć ryzyko wyprowadzek kolejnych osób, trzeba poprawić jakość życia na obszarze LSR. Na terenie powiatu brakuje zarówno działań z zakresu włączenia społecznego, jak i odpowiednio rozwiniętego lokalnego biznesu, który mógłby zaoferować atrakcyjną ofertę mieszkańcom. Dlatego LGD przeznaczy środki na wsparcie tych obszarów.

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 1.1 Włączenie społeczne mieszkańców – wsparcie aktywności włączających mieszkańców (wydarzenia, konkursy, spotkania, szkolenia, rajdy itp.), ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. Konkretnie inicjatywy będą mogły dotyczyć zarówno wydarzeń jednorazowych, jak i cyklicznych (angażujących uczestników np. na kilka miesięcy). Planujemy, że udzielimy wsparcia na dziesięć operacji/grantów w ramach włączenia społecznego.

Przedsięwzięcie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości – wsparcie dla osób podejmujących lub rozwijających prowadzoną działalność gospodarczą w zakresie usług dla osób młodych i/lub seniorów. Planujemy, że uda się wesprzeć łącznie minimum osiem operacji z zakresu rozwoju przedsiębiorczości.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD będzie dodatkowo wspierać realizację celu 1. poprzez zacieśnianie współpracy ze środowiskami młodzieżowymi i seniorskimi oraz przedsiębiorcami, którzy swoją działalność koncentrują na najmłodszych i/lub najstarszych mieszkańcach powiatu. LGD będzie się także starało pozyskać dodatkowe środki finansowe, przede wszystkim na realizację przedsięwzięcia 1.1. Najbardziej prawdopodobne źródło finansowania to Europejski Fundusz Społeczny Plus - Działanie FEDS.07.05 Aktywna integracja

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 1. będzie liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Zakładamy, że wskaźnik rezultatu osiągnie wartość 500 osób do 2029 r.

Cel 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb

Dlaczego to wspieramy?

Standard lokalnej infrastruktury i zaplecza do działań włączeniowych są niewystarczające, aby zaoferować mieszkańcom ciekawe aktywności. Ograniczona oferta sprawia zaś, że powiat strzeliński nie jest postrzegany jako atrakcyjne miejsce do życia, co wzmacnia odpływ mieszkańców. Dlatego trzeba podjąć działania na rzecz poprawy stanu technicznego i dostępności wielu obiektów, które następnie będą mogły być wykorzystane do działań włączeniowych w przedsięwzięciu 1.1. Poprawie oceny atrakcyjności Ziemi Strzelińskiej będą też służyć operacje z zakresu promocji lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturowych, historycznych itp.).

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 2.1 Nowoczesna infrastruktura – wsparcie uzyskują obiekty publiczne, które służą zaspokajaniu potrzeb mieszkańców (np. rekreacyjne, kulturalne, sportowe). Premiowane będą operacje, które szczególnie uwzględniają potrzeby osób młodych i/lub seniorów. Zakładamy, że wsparcie LGD wystarczy na sfinansowanie minimum 6 operacji z zakresu infrastruktury.

Przedsięwzięcie 2.2 Zaplecze do działań włączeniowych – wsparcie lokalnych NGO i instytucji działających w sferze włączenia publicznego w odpowiednim wyposażeniu i modernizacji miejsc, będących zapleczem do działań włączeniowych z mieszkańcami. Planujemy, że uda się wesprzeć minimum 10 operacji z zakresu zaplecza do działań włączeniowych.

Przedsięwzięcie 2.3 Promocja zasobów lokalnych - zachowanie i promocja lokalnych zasobów np. przyrodniczych i kulturowych przez organizację wydarzeń kulturalnych, warsztatów z zakresu ginących zawodów czy folkloru, promocję dziedzictwa polskiej wsi (np. sztuka ludowa, zespoły pieśni tradycyjnych) oraz zachowanie cennych elementów przyrody (np. edukacja ekologiczna). Ze środków LSR planujemy wesprzeć minimum 10 takich inicjatyw.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD będzie współpracować ściśle z sektorem publicznym i podmiotami działającymi w sferze włączenia społecznego tak, aby precyzyjnie określić najpilniejsze potrzeby i odpowiedzieć na nie w najbardziej adekwatny sposób. Dodatkowo, LGD planuje pozyskiwanie środków z innych źródeł, które mogłyby wesprzeć działania w ramach przedsięwzięcia 2.3 (przede wszystkim ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Program: Kultura ludowa i tradycyjna lub Działanie FEDS.02.07 Ochrona przyrody i klimatu).

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 2. będzie wzrost odsetka ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Zakładamy, że dzięki operacjom w ramach celu 2. wskaźnik rezultatu osiągnie wartość 5000 osób do 2029 r.

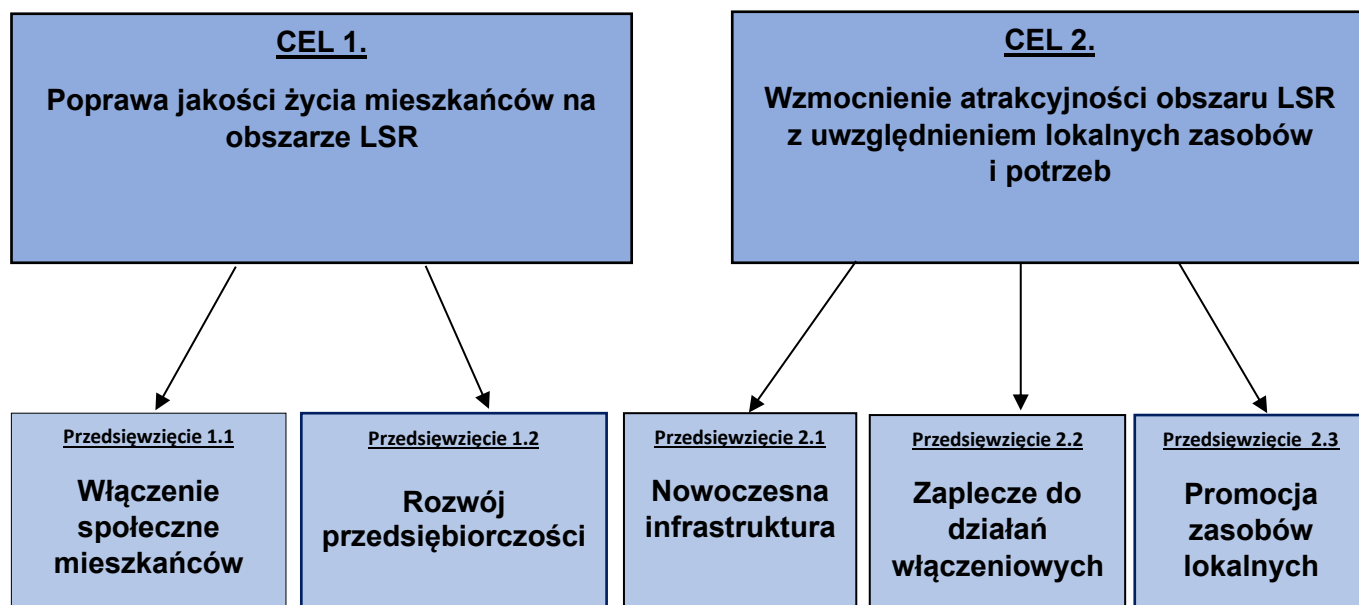
W strukturze LSR znalazły się przedsięwzięcia:

- **dedykowane osobom młodym** (1.1, 2.2, pośrednio – 2.1),
- **dedykowane seniorom** (1.1, 2.2, pośrednio – 2.1),

- **dedykowane osobom z grup w niekorzystnej sytuacji** (wszystkie przedsięwzięcia, w szczególności 1.1),
- nastawione na poszukiwanie **innowacyjnych rozwiązań** (1.1 i 2.3).

Przedsięwzięcia oraz sposób ich realizacji wraz grupami docelowymi przedstawia załącznik nr 1 do LSR - Cele i przedsięwzięcia oraz. Planowany **harmonogram** kontraktacji środków oraz osiągnięcia poszczególnych wskaźników zawarty jest w załączniku nr 4 do LSR - Plan wykorzystania budżetu LSR oraz załączniku nr 2 do LSR - Plan działania.

Dzięki spotkaniom i rozmowom z mieszkańcami powiatu strzelińskiego w celach i przedsięwzięciach ujęto przede wszystkim działania infrastrukturalne stanowiące bazę dla działań w przyszłości i tzw „miękkie” będące odpowiedzią na konieczność uzupełnienia obecnej jak i rozwoju przyszłej oferty dla wyszczególnionych grup docelowych. Rozwój powinien odbywać się na możliwie różnych płaszczyznach więc zakresy interwencji nie pomijają działań związanych z pobudzaniem przedsiębiorczości jak również operacji, których podstawę stanowią lokalne zasoby.

Grafika 3: Schemat Celów i przedsięwzięć

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru:

LGD jako partnerstwo trójsektorowe wypracowuje zasady swojego działania w formule pogłębionego partnerstwa, w granicach przewidzianych przepisami prawa. Dotychczasowe **15-letnie doświadczenie** we wdrażaniu LSR stanowi podstawowy zasób, na którym oparte zostaną procedury wdrażania LSR na nowy okres programowania.

LGD posiada zestaw dokumentów regulujących uprawnienia i zakres zadań poszczególnych organów (patrz: rozdział 1). Zapewniają one **przejrzysty, niedyskryminacyjny i efektywny** sposób wyboru operacji, które najlepiej osiągną założone cele LSR. Pozwalają one **uniknąć konfliktów interesów** i zapewniają, że **żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji** w sprawie wyboru operacji. Procedury powstają każdorazowo we współpracy z organem nadzoru – pracownikami UMWD – którzy dodatkowo weryfikują ich zgodność z obowiązującym prawem.

W nowej LSR planuje się przygotowywanie **szczegółowych regulaminów naborów**, które wyraźnie wskażą wnioskodawcy/grantobiorcy, jakie zasady będą obowiązywać w danym konkursie. Wszelkie dokumenty i zasady działania LGD są dostępne publicznie (na stronie internetowej), a mieszkańcy mają możliwość ich opiniowania i zgłaszania swoich uwag.

Zasady funkcjonowania LGD (przede wszystkim w zakresie wyboru operacji) są w dużej mierze określone przez przepisy prawa i wytyczne instytucji zarządzającej (MRiRW). **Do czasu zakończenia prac nad LSR nie ukończono jednak prac nad szczegółowymi wytycznymi**, które mocno ingerują w zasady przyznawania pomocy i tryb działania LGD. Niektóre rozwiązania i zapisy LSR mogą więc jeszcze ulec zmianie w przypadku niezgodności z ostateczną wersją wytycznych.

Nieco większą swobodę mamy przy określaniu **kryteriów wyboru operacji**. W przypadku LGD ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru operacji dokonywana jest przez Walne Zebranie Członków. Zawsze poprzedzone jest to szerokimi konsultacjami z mieszkańcami.

Kryteria planowane do zastosowania w najbliższych latach obejmują:

- ewentualne kryteria obowiązkowe w ramach PS WPR,
- innowacyjność (przedsięwzięcie 1.1 i 2.3, ocena uzależniona od stopnia oryginalności),
- premiowanie operacji realizowanych w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR (przedsięwzięcie 1.1 i 2.3),
- premiowanie operacji dedykowanych lub pozytywnie oddziałujących na osoby młode i/lub seniorów i/lub osoby z grup w niekorzystnej sytuacji (wynikające z diagnozy obszaru),
- ocenę wpływu grantu/operacji na osiągnięcie celów LSR (w tym wartości planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu).

Przez **innowacyjność** rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

LGD planuje **animację** na rzecz podejmowania działań innowacyjnych (np. doradztwo, szkolenia, wsparcie eksperckie), ale także ich wdrażania (warsztaty kreatywne, wizyty studyjne w ramach transferu wiedzy i doświadczeń).

LGD, zgodnie z wieloletnim doświadczeniem, planuje **szeroko wykorzystywać formułę projektów grantowych**. Będzie to podstawowy tryb realizacji w przedsięwzięciach: 1.1 i 2.3. W ramach tych dwóch przedsięwzięć oceniane będzie także partnerstwo na obszarze LSR i innowacyjność proponowanych rozwiązań. W przypadku braku możliwości realizacji założonych zadań przez wnioskodawców, LGD dopuszcza tu możliwość przeprowadzenia operacji własnych.

Projekty współfinansowane w ramach EFRROW dla interwencji I.13.1 LEADER będą wybierane i realizowane zgodnie z przepisami ustawy RLKS z uwzględnieniem **zasad horyzontalnych** określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

Mieszkańcy obszaru zgłosili wiele postulatów dotyczących nowych zasad wyboru i oceny operacji (w większości nakierowanych na uproszczenie i przyspieszenie procesu oceny operacji, przede wszystkim na etapie UMWD). Wśród uwzględnionych uwag znalazły się ewentualność zwiększenia poziomu dofinansowania dla grantobiorców do maksymalnego, w tym redukcja etapowania dofinansowania w postaci transz pomocy również przy projektach grantowych. W aktualnej sytuacji jest to brane pod uwagę jako priorytet do weryfikacji po otrzymaniu wszystkich wytycznych do ustalenia konkretnych procedur.

Nie wyklucza się konieczności zmiany kryteriów w trakcie realizacji LSR. Przyczyny takiej decyzji mogą wynikać zarówno ze zmian w obowiązującym LGD prawodawstwie, uwag zgłoszonych przez Instytucję Wdrażającą, zmian środowiskowo – gospodarczych (zachodzących na obszarze), tempa osiągania wskaźników oraz realizacji celów LSR i innych, trudnych w tym momencie do przewidzenia, sytuacji.

Rozdział VIII. Plan działania:

Zakładany przez LGD harmonogram wdrażania LSR wynika z narzuconych ogólnie zasad – **kamieni milowych**, które zostaną określone w umowie o warunkach i sposobie realizacji LSR w odniesieniu do tempa kontraktowania środków z PS WPR.

Na podstawie informacji dostępnych w momencie tworzenia LSR, LGD sporządziła zakładany harmonogram wydatkowania środków i osiągania poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu (załącznik nr 2 i 4 do LSR). Bierze on pod uwagę czas niezbędny na opracowanie dokumentacji konkursowej, przeprowadzenie naborów przez LGD oraz przede wszystkim – czas niezbędny na ocenę wniosku w UMWD i zawarcie umowy przyznania pomocy. Przyjęte wartości wynikają z danych historycznych i **realnego tempa wdrażania dotychczasowych LSR**.

LGD zakłada, że wydatkowanie środków PS WPR będzie przebiegać w miarę równomiernie. LGD będzie dokładać wszelkich starań, aby LSR była wdrażana **możliwie sprawnie i efektywnie**, nawet szybciej niż przyjęto we wstępnych założeniach. Jednak tylko w niewielkim stopniu jest to uzależnione od działań samej LGD.

Plan wdrażania LSR zakłada też przeprowadzenie w pierwszej kolejności naborów, które poprawią warunki techniczne i lokalowe w obiektach/przestrzeniach, które następnie zostaną wykorzystane do prowadzenia działań aktywizacyjnych, finansowanych w przedsięwzięciu 1.1. Taka logika interwencji pozwoli osiągnąć możliwie najlepsze i najszersze efekty. Jest to też odwzorowanie jednego z kluczowych postulatów zgłoszonych w konsultacjach społecznych.

Rozdział IX. Plan finansowy LSR:

Budżet LSR stanowią środki PS WPR (EFFROW) w wysokości **1 862 500,00 EUR, w tym 1 500 000,00 EUR na komponent Wdrażanie LSR** i 362 500,00 EUR na komponent Zarządzanie LSR. Jednak LGD będzie też podejmować działania na rzecz pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację celów LSR, przede wszystkim w ramach przedsięwzięć 1.1 i 2.3. Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania obejmują:

- Środki gmin z Powiatu Strzelińskiego,
- Środki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich,
- Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska,
- Środki prywatne (np. fundacje, jak: Fundacja Wspomagania Wsi, Fundacja BGK, Fundacja BOŚ),
- Środki międzyregionalne i międzynarodowe (np. Interreg Polska-Czechy),
- Środki Ministerialne np. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

W odniesieniu do budżetu LSR uwzględniono następujące wnioski z konsultacji społecznych: zachowanie wsparcia z LSR dla wszystkich sektorów (publiczny, gospodarczy, społeczny), koncentracja na kluczowych problemach obszaru (depopulacja, starzenie się, marginalizacja), przygotowanie niezbędnego zaplecza technicznego, które później będzie wykorzystane do działań włączeniowych.

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja:

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania.

Działania monitorujące będą prowadzone na bieżąco w ramach prowadzenia czynności zaplanowanych przez LGD w planie działania i planie komunikacji (związane z ogłoszeniem naborów wniosków, promocją i komunikacją z mieszkańcami obszaru LSR oraz samym funkcjonowaniem LGD). Ocenie będą również podlegać poziomy realizacji budżetu i wskaźników oraz poziom aktywizacji mieszkańców jako wnioskodawców w ramach naborów. Proces monitoringu rozpocznie się od pierwszego dnia realizacji umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR aż po dzień jej oficjalnego zakończenia.

Za prowadzenie monitoringu odpowiada **Biuro LGD**. Dane monitoringowe w postaci zestawień i opracowań analitycznych mogą też być przedmiotem posiedzeń Zarządu, Rady lub Komisji Rewizyjnej. LGD będzie też przekazywać niezbędne informacje do instytucji nadzorujących wydatkowanie środków PS WPR (przede wszystkim UMWD). Dane do monitoringu będą podobnie, jak obecnie, gromadzone od beneficjentów, grantobiorców i partnerów LGD. Zakres monitorowanych danych obejmie przede wszystkim postęp rzeczowy i finansowy LSR, ewentualne trudności i odstępstwa od planu oraz wartość dodaną podejścia LEADER. Pomiary będą prowadzone na bieżąco, zgodnie z wytycznymi instytucji zewnętrznych i obowiązkami wynikającymi z umowy o sposobie i warunkach realizacji LSR.

PRZEDMIOT OCENY	WYKONAWCA OCENY	SPOSOBY PRZEPROWADZANIA BADAŃ	OKRES BADANIA	ZAKRES OCENY
Elementy podlegające monitorowaniu:				
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza danych ze sprawozdań oraz wniosków o płatność, - analiza danych w zakresie kosztów bieżących i aktywizacji, - analiza danych dotyczących wydatków w ramach realizowanych projektów	Co 12 m-cy	- stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych, - zgodność i wysokość wydatkowania środków na poszczególne zadania, - stopień wykorzystania budżetu na koszty bieżące i aktywizację, - stopień wykorzystania budżetu na realizowane projekty
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	- ankiety monitorujące Wnioskodawców,	Co 12 m-cy	- poziom osiągania wskaźników

		- analiza sprawozdań Wnioskodawców, - analiza rejestr danych LGD		
System naborów	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza danych zebranych z przeprowadzonych konkursów, - analiza dokumentacji naborowej, - analiza rejestru danych LGD	Na bieżąco – po każdym naborze	- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem naborów, - zgodności dokumentacji naborowej z procedurami i wytycznymi - ocena pracy Rady (w tym frekwencja Członków oraz sposób i poprawność dokonywanej oceny wniosków) - zasadność składanych protestów
System komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza licznika odwiedzin strony internetowej LGD - analiza danych administratora strony - analiza danych w zakresie kosztów bieżących i aktywizacji w obszarze działań animacyjnych	Co 12 m-cy	- zgodność podejmowanych działań z harmonogramem Planu komunikacyjnego - skuteczność zakładanych działań - identyfikacja trudności w ramach działań
Wdrażanie – przebieg, efekty oraz zmiany w otoczeniu	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza informacji zwrotnej o odbiorze realizacji LSR i działań LGD pod kątem zgłaszanych uwag, problemów i potrzeb - analiza zestawień dostępnych danych za badany okres w zakresie finansowej i rzeczowej realizacji LSR oraz sytuacji społeczna – gospodarczej obszaru LGD	Co 12 m-cy (Na początku roku kalendarzowego)	- identyfikacja wyników wdrażania - identyfikacja opinii nt. wdrażania - identyfikacja potencjalnych zmian w zakresie obranych kierunków działań

Proces ewaluacji może odbywać się w formie ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej. **Ewaluacja wewnętrzna** będzie przeprowadzana co roku, na początku każdego roku kalendarzowego przez LGD. Będzie ona miała charakter ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, tak, by lepiej rozumieć osiągnięte rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować, w jakim stopniu zbliżają się one do osiągnięcia celów. Ewaluacja wewnętrzna będzie stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendacje działań. Zostanie ona zrealizowana w oparciu o **warsztat refleksyjny** z udziałem pracowników Biura LGD, członków Zarządu i Rady LGD. Do udziału w warsztatach mogą zostać zaproszeni także przedstawiciele beneficjentów, samorządu województwa lub innych LGD.

Ewaluacja zewnętrzna może zostać zlecona w okresie realizacji LSR (do końca 2029 r.) zewnętrznemu podmiotowi, o ile taka konieczność zostanie wskazana w wytycznych lub LGD uzna, że cenne byłoby spojrzenie osoby spoza partnerstwa.

Wyniki ewaluacji będą dla LGD narzędziem do wprowadzania ewentualnych korekt w zakresie skuteczności działań:

- w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,
- w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Rekomendacje zawarte w raportach ewaluacyjnych będą podstawą do **aktualizacji LSR**.

Także w procedurze monitoringu i ewaluacji wzięto pod uwagę opinie mieszkańców przekazane w konsultacjach społecznych LSR. Dotyczyły one szerszego uwzględnienia narzędzi cyfrowych w monitoringu (np. elektroniczne przysyłanie ankiet, formularzy i innych danych).

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
2. Strategia Innego Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego
3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Przeworno na lata 2018-2023
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wiązów na lata 2021-2027
5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2022 - 2026 – Gmina Strzelin
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kondratowice na lata 2021-2029
7. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Strzelińskim na lata 2021-2026
8. Strategia Rozwoju Gminy Kondratowice na lata 2023-2030
9. Strategia Rozwoju Gminy Wiązów na lata 2023-2030 (projekt)
10. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2030
11. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030

Wykaz Tabel:

1. Liczba członków LGD Gromnik w latach 2008-2023
2. Charakterystyka podstawowych dokumentów określających zasady funkcjonowania LGD Gromnik
3. Powierzchnia i ludność obszaru LSR
4. Metody partycypacyjne na etapie opracowania LSR
5. Metody partycypacyjne na etapie wdrażania LSR
6. Ludność powiatu strzelińskiego w latach 2016-2021
7. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2016-2021
8. Wskaźnik G dla poszczególnych gmin obszaru LSR na lata 2020-2023
9. Stopa bezrobocia w latach 2016-2022
10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w latach 2016-2021
11. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2016-2021
12. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg. Grup wieku w latach 2016-2021
13. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2016-2021
14. Podmioty w rejestrze REGON na terenie powiatu strzelińskiego w latach 2016-2022
15. Obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie poszczególnych gmin powiatu strzelińskiego

Wykaz grafik

1. Mapa obszaru LGD Gromnik
2. Obszar LSR na tle planowanej sieci szybkich dróg
3. Schemat Celów i przedsięwzięć

Załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia:

Cel LSR:	Przedsięwzięcia:	Budżet w EUR:	Grupy docelowe:	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja)
1. Poprawa jakości życia na obszarze LSR	1.1 Włączenie społeczne mieszkańców	250 000,00	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe) i sektor publiczny (przede wszystkim instytucje kultury i podmioty działające w sferze włączenia społecznego)	projekt grantowy, operacja własna, animacja
	1.2 Rozwój przedsiębiorczości	350 000,00	sektor gospodarczy (osoby podejmujące i osoby/podmioty prowadzące już działalność gospodarczą)	konkurs, animacja
2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb	2.1 Nowoczesna infrastruktura	600 000,00	sektor publiczny, sektor społeczny (organizacje pozarządowe)	konkurs, animacja
	2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	200 000,00	sektor publiczny i sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe)	konkurs, projekt grantowy, animacja
	2.3 Promocja zasobów lokalnych	100.000,00	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe)	projekt grantowy, operacja własna, animacja

Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania:

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	
Cel 1. Poprawa jakości życia na obszarze LSR														
Przedsięwzięcie 1.1 Włączenie społeczne mieszkańców	liczba operacji z zakresu włączenia społecznego	0	0	0	0	2 szt.	20%	3 szt.	50%	3 szt.	80%	2 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości	liczba operacji z zakresu rozwoju przedsiębiorczości	0	0	0	0	4 szt.	50%	4 szt.	50%	0	100%	0	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1	liczba osób objętych projektami włączenia społecznego	0		0		50 osób		200 osób		200 osób		50 osób		

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	
Cel 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych zasobów i potrzeb														
Przedsięwzięcie 2.1 Nowoczesna infrastruktura	liczba wspartych operacji z zakresu infrastruktury	0	0	0	0	3 szt.	50%	3 szt.	50%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	Liczba operacji z zakresu zaplecza do działań włączeniowych	0	0	0	0	4 szt.	40%	4 szt.	80%	2 szt.	100%	0	100%	
Przedsięwzięcie 2.3 Promocja zasobów lokalnych	liczba operacji wykorzystujących lokalne zasoby	0	0	0	0	0	0	4 szt.	40%	4 szt.	80%	2 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu W.2	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0		0		2.000 osób		2.000 osób		800 osób		200 osób		

Załącznik nr 3 do LSR – Budżet LSR:

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/ Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR	EFS+	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1.500.000	0	0	1.500.000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362.500	0	0	362.500
RAZEM	1.862.500	0	0	1.862.500

Załącznik nr 4 do LSR – Plan wykorzystania budżetu LSR:

Fundusz	Środki zakontraktowane (w euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR
EFROW	0	0	300.000	20%	600.000	40%	900.000	60%	1.200.000	80%	1.350.000	90%	1.500.000	100%
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	0	0	300.000	20%			900.000	60%	1.200.000	80%	1.350.000	90%	1.500.000	100%